

Oslo

Nr. 1 | Juni 2021 | Årgang 31

Oslo speilet

5 Arbeidsledigheten gjennom ett år med korona

17 Forlater barnefamiliene Oslo?

29 Indikatorer for areal og transport i Oslo og Akershus

41 Tetthet og mangfold

OSLOSPEILET ble utgitt første gang i 1991 og presenterer sentral informasjon og faktabaserte analyser til bruk for kommunens politiske og administrative ledelse og andre interesserte.

Ansvarlig redaktør: Kommunaldirektør Sølve Monica Steffensen, Byrådsavdeling for finans

Redaktør: Nils Petter Strand, Byrådsavdeling for finans

Redaksjon: Sille Ohrem, Miriam Abildsnes og Nils Petter Strand, Byrådsavdeling for finans

Forsidefoto: Shutterstock

Layout og produksjon: 07 Media AS

Kontakt: Oslo kommune, Byrådsavdeling for finans, Rådhuset, 0037 OSLO

e-post: oslostatistikken@byr.oslo.kommune.no

Tidligere utgaver av Oslospeilet finner du på www.oslo.kommune.no/oslospeilet

”
Det var det året
det var så **BRATT**
Da var det **spiseplikt**
på **BRISKEBYTRIKKEN**
Jeg hoppa rundt og sto mens jeg **satt**
Og spiste fårrikål og **sneubla**
mens jeg **datt**

Øystein Sunde

Innhold

5

Arbeidsledigheten gjennom ett år med korona

– Hvordan har korona og smittevernstiltakene påvirket arbeidsledigheten i Oslo?

17

Forlater barnefamiliene Oslo?

29

Indikatorer for areal og transport i Oslo og Akershus

– Er areal- og transportutviklingen i Oslo og Akershus i tråd med regional plan?

41

Tetthet og mangfold

– Forholdet mellom nybygde boliger og sosialt mangfold i indre Oslo

Arbeidsledigheten gjennom ett år med korona

– Hvordan har korona og smittevernstiltakene påvirket arbeidsledigheten i Oslo?

Utbruddet av koronapandemien og de påfølgende smittevernstiltakene kombinert med tilsvarende globale tiltak medførte nedstenging av flere bedrifter i Oslo i flere perioder fra mars 2020. En konsekvens av dette er at arbeidsløsheten og permitteringene steg til det høyeste nivået i etterkrigstiden. Ledigheten og permitteringene rammet Oslo hardere enn andre fylker.

Av Henrik Cafer Cenar, spesialrådgiver, Byrådsavdeling for arbeid, integrering og sosiale tjenester

I denne artikkelen gis det en oversikt over utviklingen i den registrerte arbeidsledigheten i Oslo, delvis sammenliknet med utviklingen i resten av landet.

1. Høyest ledighet og permitterte i Oslo sammenliknet med andre fylker

Utbruddet av koronapandemien i mars 2020 og de påfølgende smitteverntiltakene førte til at aktiviteten i norsk økonomi falt brått. Lavere etterspørsel fra våre handelspartnere og lave oljepriser, som også henger sammen med pandemien, bidro til å trekke ned aktiviteten. I tillegg kan de midlertidige utvidelsene i permitteringsordningen ha bidratt til at virksomheter permitterte raskere og i et større omfang enn tidligere¹. Utslagene i arbeidsmarkedet har vært svært store.

Antallet helt ledige i Norge har ikke vært så høyt som i 2020 siden 1948. Det årlige gjennomsnittet på antallet helt ledige i 2020 var i underkant av 142 000 personer. Det betyr at ledigheten i 2020 var høyere enn i 1993, høyere enn etter finanskrisen i 2008, og høyere enn etter oljekrisen i 2014. I tillegg til de helt ledige var det om lag 86 500 deltidsledige (årsgjennomsnitt) i 2020.

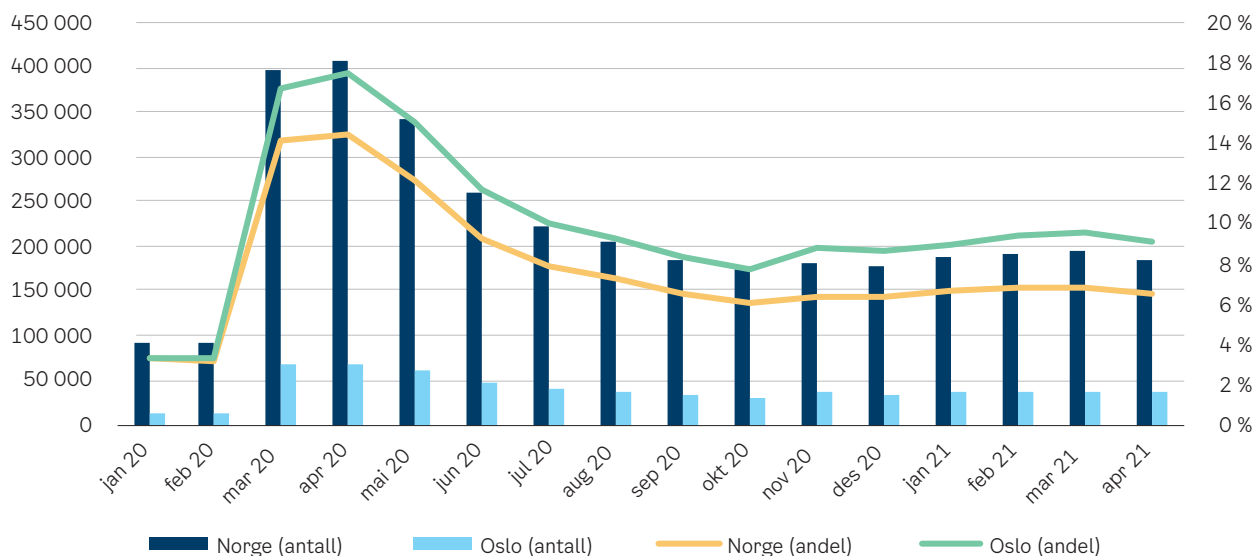
Selv om årsgjennomsnittet for både helt ledige og delvis ledige var meget høyt i 2020, var ledigheten imidlertid mye høyere i april 2020 enn årsgjennomsnittet.

Sammen drag

- Koronapandemien og de påfølgende smittevernstiltakene medførte nedstenging av flere bedrifter i flere perioder fra mars 2020.
- Arbeidsløsheten og permitteringene steg betydelig i Norge og i Oslo fra mars 2020.
- Ledigheten og permitteringene rammet Oslo hardere enn de andre fylkene. En mulig årsak er at en større andel av Oslos innbyggere er sysselsatt i privat sektor enn i resten av landet. Oslo har også hatt høyere smittetrykk og flere og lengre nedstenginger enn i resten av landet.
- Det er først og fremst private bedrifter og ansatte som ble rammet av ulike nedstenginger.
- De som har vært hardest rammet av ledigheten er personer med lav utdanning, ungdom 20–24 år og personer med innvandrerbakgrunn.
- Arbeidsledigheten har økt mest innen reiseliv og transport. Oppgangen i ledigheten har også vært høy innen butikk- og salgsarbeid samt serviceyrker.
- Enkelte bydeler i Oslo er hardere rammet enn andre.
- Langtidsledigheten har økt både i Oslo og i landet sammenliknet med januar 2020.
- Vaksineringsen vil kunne medføre lempelser av smittevernstiltakene og nedgang i arbeidsledigheten mot sommeren/høsten 2021, men det må påregnes et høyt ledighetsnivå i 2022 sammenliknet med for eksempel januar 2020.

1 Prop 1 S (2020–2021) Arbeids- og sosialdepartementet, s. 26–27.

Figur 1. Registrerte ledige (helt ledige og delvis ledige) som antall og andel av arbeidstyrken i Oslo og landet. Jan 2020–april 2021

Kilde: Nav

snittet. Antallet registrerte arbeidsledige var på 408 000 i slutten av april 2020. Om lag 269 000 var helt ledige og 139 176 delvis ledige.

Som det fremgår av figur 1 var ledigheten i Oslo, både i antall og som andel av arbeidsstyrken, meget høy i 2020. Høyest var ledigheten i april 2020, både for Oslo og hele landet. Ledigheten i Oslo har i all hovedsak fulgt ledighetsmønsteret i landet i 2020. I slutten av april 2020 var det om lag 69 200 registrerte ledige (helt og delvis ledige) i Oslo. Tilsvarende tall for landet var som nevnt 408 000 ledige i samme måned. Helt og delvis ledige utgjorde 17,4 av arbeidsstyrken i Oslo i april. Denne andelen gikk ned frem til oktober 2020, deretter har den steget til 9,5 prosent i mars 2021. I april i år gikk den ned til 9,1 prosent. Under hele pandemien har Oslo hatt en høyere ledighet enn resten av landet målt som andel av arbeidsstyrken.

Av den totale arbeidsstyrken i Oslo var 6,2 prosent helt ledige og 2,9 prosent delvis ledige i april 2021. Tilsvarende tall for landet var på 4,0 og 2,5 prosent.

En stor del av totalt antall ledige består av delvis ledige både i Oslo og i landet. I Oslo var det 24 726 helt ledige og 11 606 delvis ledige i april 2021. Tilsvarende tall for Norge var henholdsvis 113 259 helt ledige og 71 126 delvis ledige. Av figur 2 fremgår utviklingen i antallet helt og delvis ledige i perioden

januar 2020-april 2021 i Oslo. Andelen delvis ledige av alle ledige i Oslo har variert mellom 22 og 45 prosent i denne perioden.

2. Mange av de ledige er permitterte

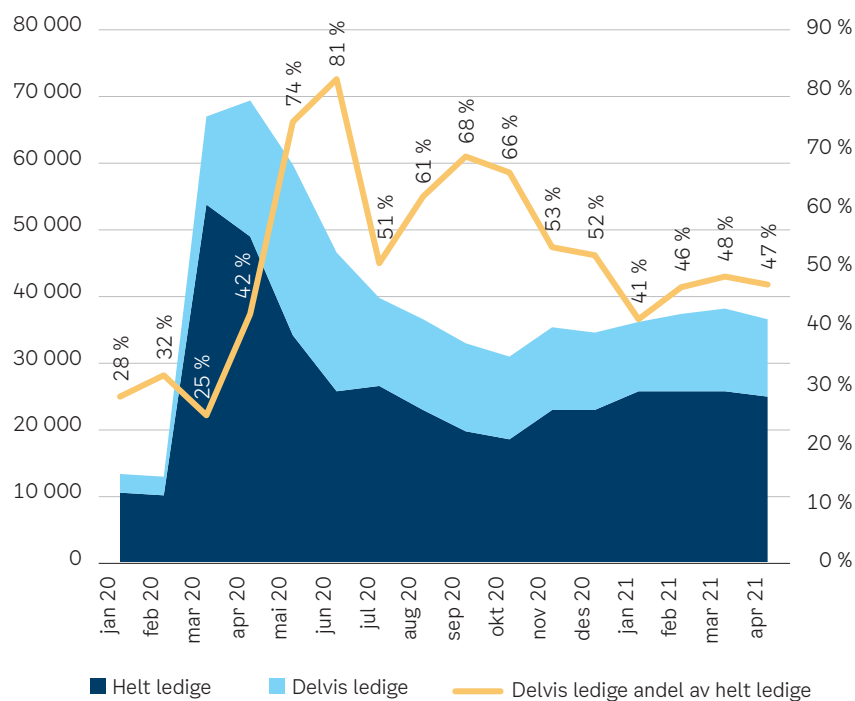
En stor andel av arbeidsledige bestod av permitterte både i Norge og i Oslo. Oslos andel av de permitterte i Norge gikk opp fra 12 prosent i februar 2020 til 24 prosent i desember 2020. Fra et toppnivå i april både i Norge og Oslo, sank antallet permitterte frem til oktober 2020. Deretter har antallet steget.

I april 2020 utgjorde permitterte arbeidssøkere 68 prosent av alle arbeidsledige i Oslo. Denne andelen gikk ned til 36 prosent i oktober 2020. Etter det har andelen permitterte som andel av arbeidssøkere igjen steget og utgjorde 48 prosent i mars 2020. I april 2020 utgjorde de permitterte 47 167 personer av de 69 195 arbeidsledige. Tilsvarende tall i april 2021 var 17 906 permitterte av 36 332 arbeidsledige.

3. Menn er mer utsatt for ledighet enn kvinner

Menn har høyere ledighet sammenliknet med kvinner, noe som fremgår av figur 4. Dette var også gjeldende i 2020 og fortsatte inn i 2021. I april 2021 utgjorde heltidsledige menn 6,7 prosent av arbeidsstyrken. Tilsvarende tall for kvinner var på 5,7 prosent. Ledigheten som andel av arbeidsstyrken blant de delvis ledige for begge kjønnene var 2,9 prosent i april 2021.

Figur 2. Utviklingen i antallet helt og delvis ledige i Oslo. Delvis lediges andel av alle ledige. Januar 2020–april 2021.

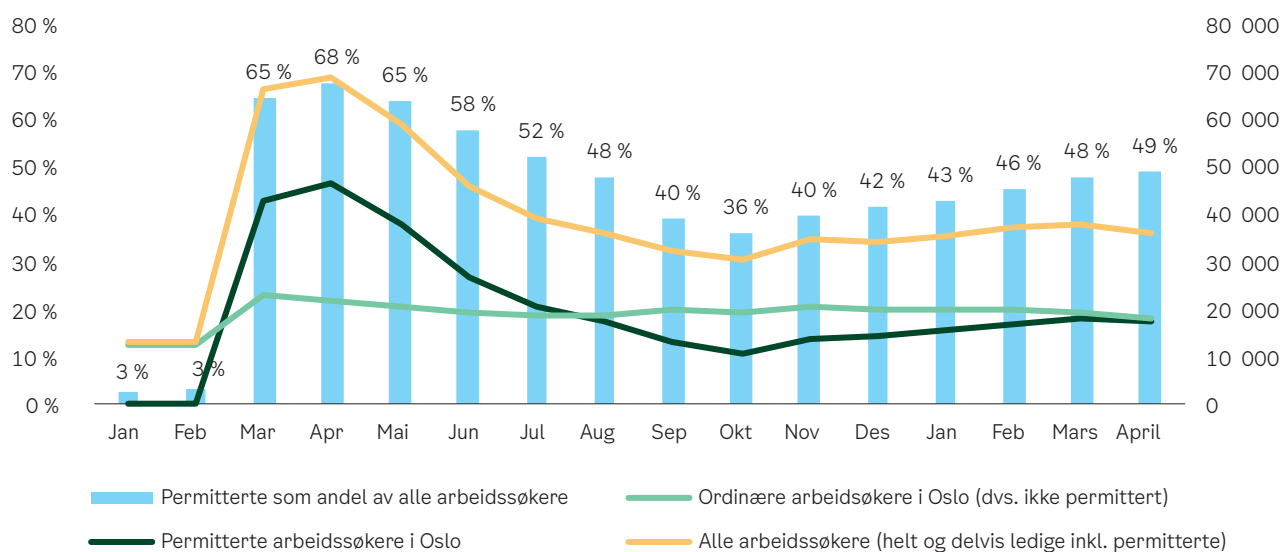

Kilde: Nav

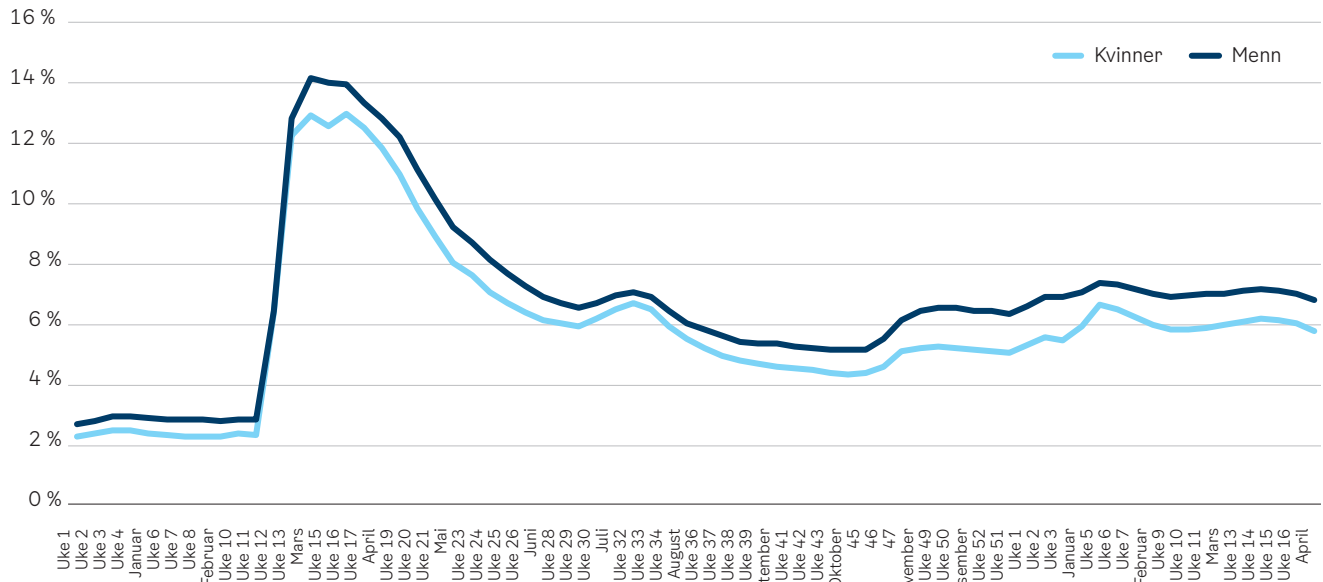

Foto: Gingler Polina Bublik / Shutterstock

Figur 3. Antall arbeidssøkere fordelt på permitterte og ordinære (ikke permitterte) arbeidssøkere i Oslo, samt permitterte arbeidssøkere som andel av alle arbeidssøkere. Januar 2020–april 2021.

Kilde: Nav

Figur 4. Helt ledige i Oslo som andel av arbeidsstyrken fordelt på kjønn. Jan 2020–april 2021

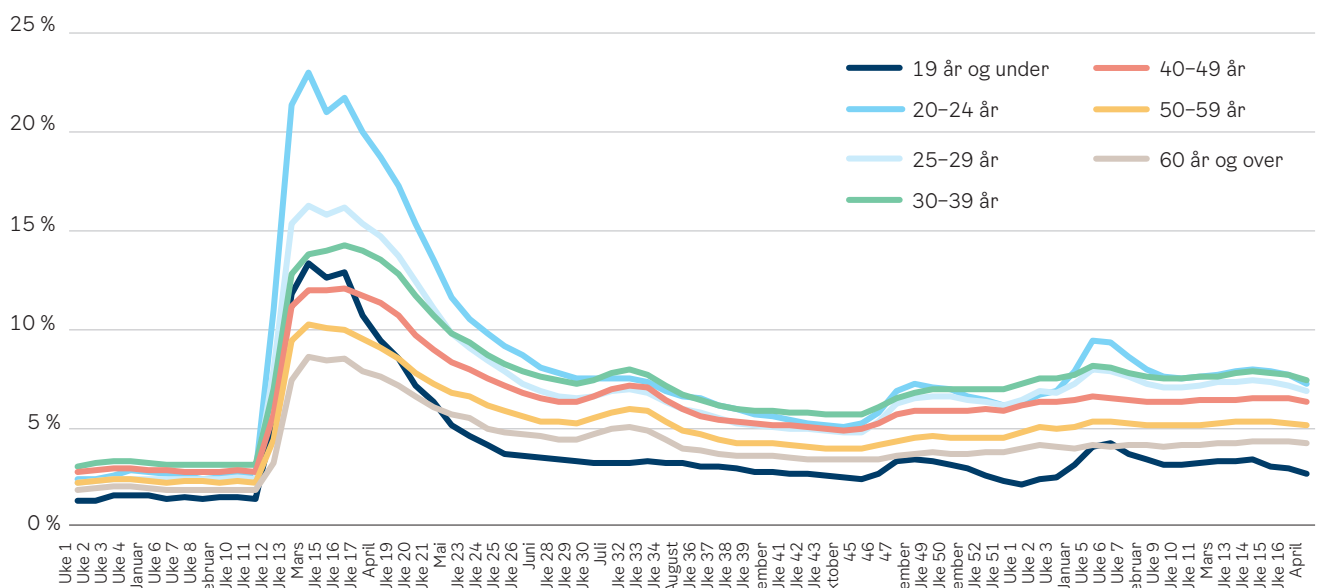
Kilde: Nav

En mulig forklaring på forskjellen i ledighet mellom kjønnene kan være at mannsdominerte næringer som transport, varehandel ble mer utsatt for ledighet enn andre næringer. Kvinnedominerte næringer som blant annet undervisning og helse- og sosiale tjenester ble mindre utsatt for smittevernstiltakene og dermed ledigheten. En annen årsak er at en stor andel av

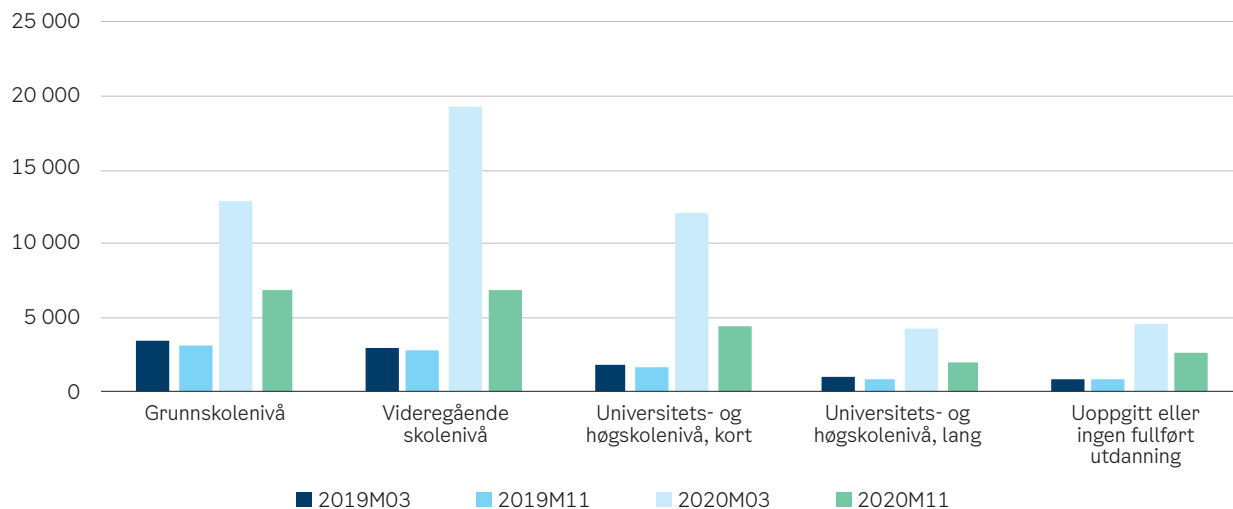
sysselsatte i offentlig sektor er kvinner. Tilsatte i offentlig sektor ble mindre utsatt for ledighet enn tilsatte i privat sektor.

4. Unge er hardest rammet av ledigheten

Arbeidsmarkedet for unge er normalt preget av store svingninger som følger konjunkturutviklingen. I perioder

Figur 5. Utvikling av helt arbeidsledige i Oslo fordelt etter alder, jan 2020–april 2021. Andel av arbeidsstyrken.

Kilde: Nav

Figur 6. Registrerte ledige etter utdanningsnivå per november 2014–2020 i Oslo.

Kilde: SSB

med høy økonomisk vekst kommer flere unge i arbeid, gjerne på deltid i kombinasjon med studier. I perioder med svak utvikling i etterspørselen etter arbeidskraft blir unge gjerne mer berørt enn eldre aldersgrupper.

Som det fremgår av figur 5 er personer under 30 år de som er hardest rammet av ledigheten i kjølvannet av koronautbruddet. Det gikk imidlertid mest utover de som var mellom 20–24 år. Unge har kortere ansenitet og er ofte mer utsatt når bedriftene må nedbe- manne. Derfor har også utslagene i arbeidsledigheten vært store for denne aldersgruppen, særlig i starten av krisen. Mange unge jobber i reiselivsbransjen, restaurantnæringen og i butikker. Det er bransjer som var de første til å permittere da krisen inntraff.

Produktivitetskommissjonen² peker på viktigheten av at flere unge fullfører videregående skole³. Det er en vedvarende utfordring at mange unge slutter under- veis i videregående opplæring eller gjennomfører opplæringen uten å ha oppnådd yrkes- eller studie- kompetanse.⁴ Sysselsettingsutvalget peker også på at mange av de som er uten jobb eller står i fare for å falle ut, har problemer på grunn av lav kompetanse og lite utdanning.⁵ Utvalget peker på at kompetanse-

kravene er høye i Norge, og det å ha fullført videre- gående ser ut til å bli viktigere over tid. Arbeids- markedets etterspørsel etter denne gruppen blir mindre i årene framover, og det blir trolig også lavere etterspørsel etter de som har studieforberedende/ allmennfaglig videregående som høyeste utdanning. Noen av jobbene som tidligere har vært tilgjengelige, er rutinepregede jobber som er særlig utsatt for auto- matisering. Andre jobber blir overtatt av personer med høyere utdanning, blant annet som en konse- kvens av at det generelle utdanningsnivået i befolk- ningen er blitt høyere.⁶ Det er et sterkt politisk press på at flere unge må fullføre videregående opplæring. Samtidig er det et mål at utdanningen skal gi den enkelte en sluttkompetanse som blir verdsatt i arbeidslivet eller gir adgang til høyere utdanning.

5. Personer med lavere utdanning er i større grad rammet av ledigheten

Normalt har ledigheten vært størst blant personer med utdanning på grunnskolenivå. Ved starten av pan- demien i mars 2020 økte ledigheten i alle ut- danningskategorier. Veksten i antall personer var imidlertid høyest blant personer med videregående opplæring som høyeste utdanning. Dette har sammen- heng med at antallet personer med kun grunnskole- utdanning i befolkningen er relativt lavt få sammen- liknet med for eksempel 10–20 år siden. Som det fremgår av figur 6 gikk antallet ledige betydelig ned

² NOU 2016: 3 Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskaps- økonomi

³ Fafo-rapport. 2020:32 Trender i arbeidslivs og velferdspolitikken fram mot 2035

⁴ Barth, E. (2019). Sysselsettingsutviklingen i Norge i forhold til i andre land. Institutt for samfunnsforskning og ESOP, Økonomisk Institutt, Universitetet i Oslo. Notat til Sysselsettingsutvalgets ekspertgruppe.

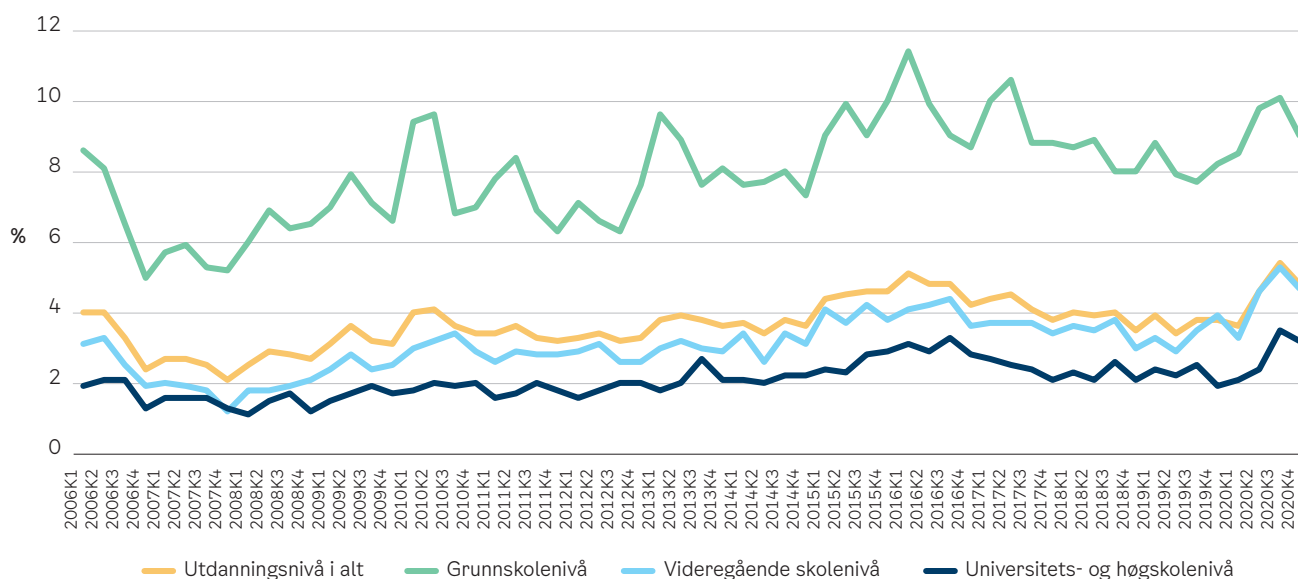
⁵ NOU 2021: 2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring

⁶ Samfunnsøkonomisk analyse (2019). Endringer i kompetanse- sammensetningen i arbeidslivet mot 2040. Rapport 31-2019

fra mars til november 2020 – dette gjelder personer i alle utdanningskategorier. Antallet ledige med videregående som høyeste utdanning gikk imidlertid prosentvis mest ned (64 pst).

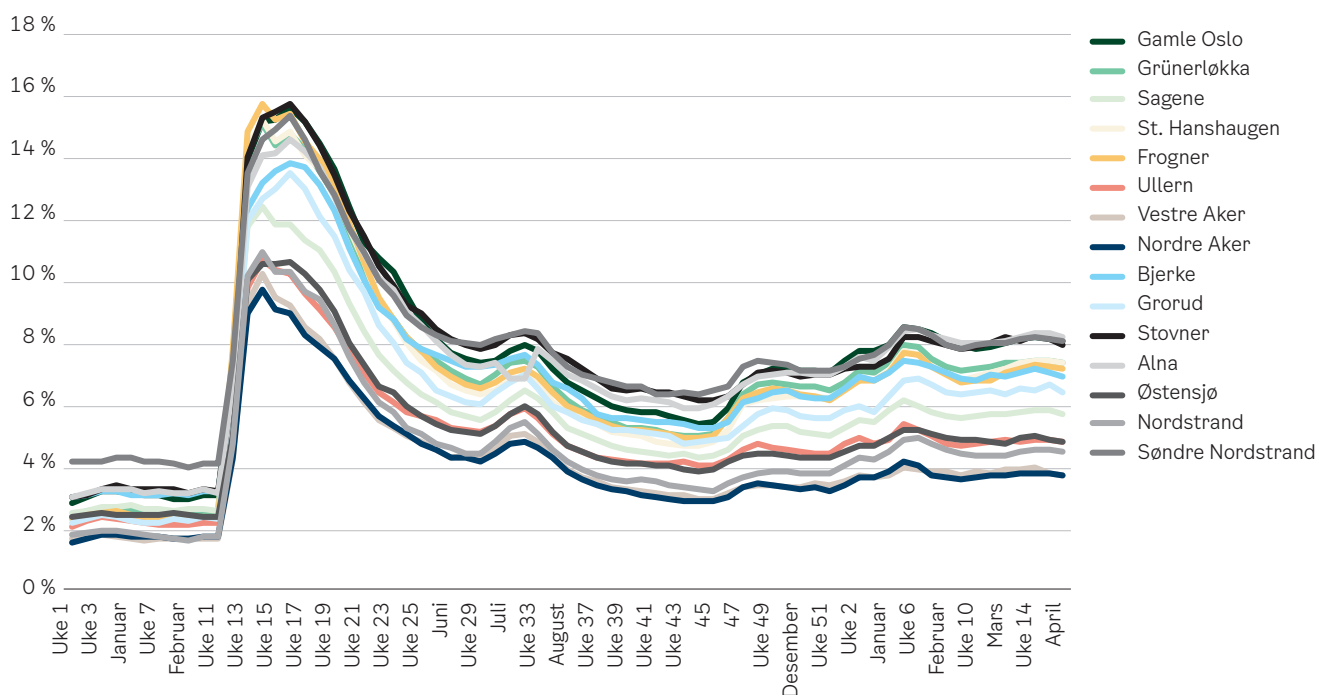
Ledigheten i prosent av arbeidsstyrken er imidlertid høyest blant personer med kun grunnskoleutdanning. Dette fremgår av figur 7 som viser utviklingen i arbeidsledighet i Norge som andel av arbeidsstyrken

Figur 7. Ledighet etter utdanningsnivå per november 2014–2020 i Norge. Prosent av arbeidsstyrken.

Kilde: SSB

Figur 8. Utviklingen i helt ledige fordelt etter bydeler som andel av arbeidsstyrken, jan 2020–april 2021.

Kilde: Nav Oslo

fordelt etter utdanningsnivå. Høyere utdanning reduserer sannsynligheten for å bli arbeidsledig. Personer med kun fullført grunnskole ser også over tid ut til å være mer utsatt for å bli arbeidsledige enn personer med høyere utdanning.

6. Stor variasjon i ledigheten mellom bydelene

Alle bydeler i Oslo opplevde en økning i arbeidsledigheten i mars 2020. Bydelene er imidlertid blitt rammet i ulik grad av arbeidsledigheten, noe som fremgår av figur 8. Bydelen som er hardest rammet, i form av økning i ledigheten som andel av arbeidsstyrken, er Bydel Gamle Oslo. Bydel Nordre Aker er den bydelen som har fått lavest økning i ledigheten som andel av arbeidsstyrken. De vestlige bydelene har opplevd mye lavere økning i ledigheten gjennom hele 2020. Dette har trolig sammenheng med den sosioøkonomiske fordelingen av befolkningen i de ulike bydelene. Blant annet er andelen med universitetsutdannede lavere i bydelene i Groruddalen (Alna, Bjerke, Grorud og Stovner) og Søndre Nordstrand sammenliknet med gjennomsnittet for Oslo. Andelen innbyggere med kun grunnskoleutdanning er også høyest i disse bydelene sammenliknet med Oslo-gjennomsnittet. Som nevnt under punkt 5 er ledigheten høyest blant personer med kun grunnskoleutdanning. I tillegg har disse bydelene en større andel av innvandrere enn de andre bydelene. Innvandrere har både under pandemien, men også tidligere, hatt en høyere ledighet enn personer uten innvandrerbakgrunn.

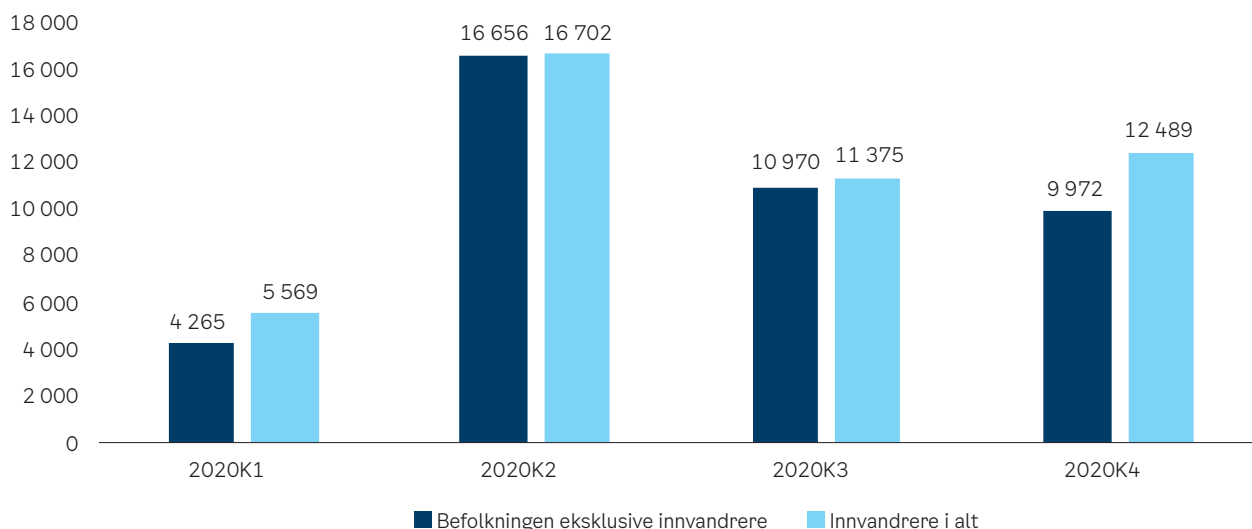
7. Innvandrere

Den registrerte arbeidsledigheten økte også blant innvandrere under koronapandemien i landet. Den registrerte arbeidsledigheten blant innvandrere steg i gjennomsnitt med 71 prosent i landet fra 1. kvartal 2020 til 4. kvartal 2020. Veksten i ledigheten varierte etter landbakgrunn. Arbeidsledigheten som andel av arbeidsstyrken i 1. kvartal 2020 var høyere blant innvandrere sammenliknet med den øvrige befolkningen. Denne forskjellen vedvarte i hele 2020.

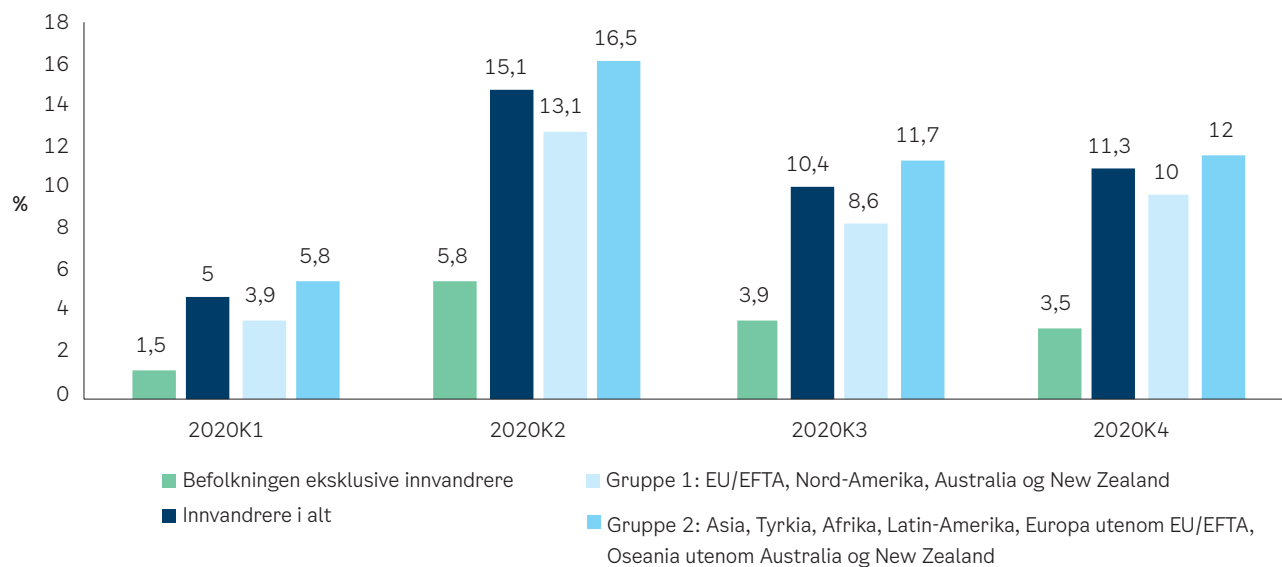
I Oslo var økningen i ledigheten i denne perioden høyere enn økningen i ledigheten blant innvandrere i landet. Samtidig hadde innvandrere i Oslo en noe lavere prosentvis økning i ledigheten i denne perioden sammenliknet med befolkningen eksklusive innvandrere. Dette gjelder imidlertid innvandrere totalt. Veksten i ledigheten blant personer fra landgruppe 1 var også høyere i Oslo enn i landet. Veksten i ledigheten blant innvandrere fra landgruppe 2 var lavere sammenliknet med veksten blant innvandrere i alt og befolkningen eksklusive innvandrere. Når ledigheten gikk ned fra 2. kvartal til 3. kvartal 2020 gikk også ledigheten blant innvandrere ned, men nedgangen var prosentvis noe lavere sammenliknet med befolkningen eksklusive innvandrere, henholdsvis 31,9 og 34,1 prosent.

I februar 2021 utgjorde personer med innvandrerbakgrunn 53 prosent av alle ledige i Oslo. Dette er en nedgang på 4 prosentpoeng sammenliknet med

Figur 9. Endring i registrert arbeidsledighet blant innvandrere og befolkningen eksklusive innvandrere i Oslo. 1. kvartal 2020–4. kvartal 2020.

Figur 10. Endring i registrert arbeidsledighet som andel av arbeidsstyrke blant innvandrere i landet fordelt på landgruppe sammenliknet med befolkningen eksklusiv innvandrere. 1. kvartal 2020–4. kvartal 2020.

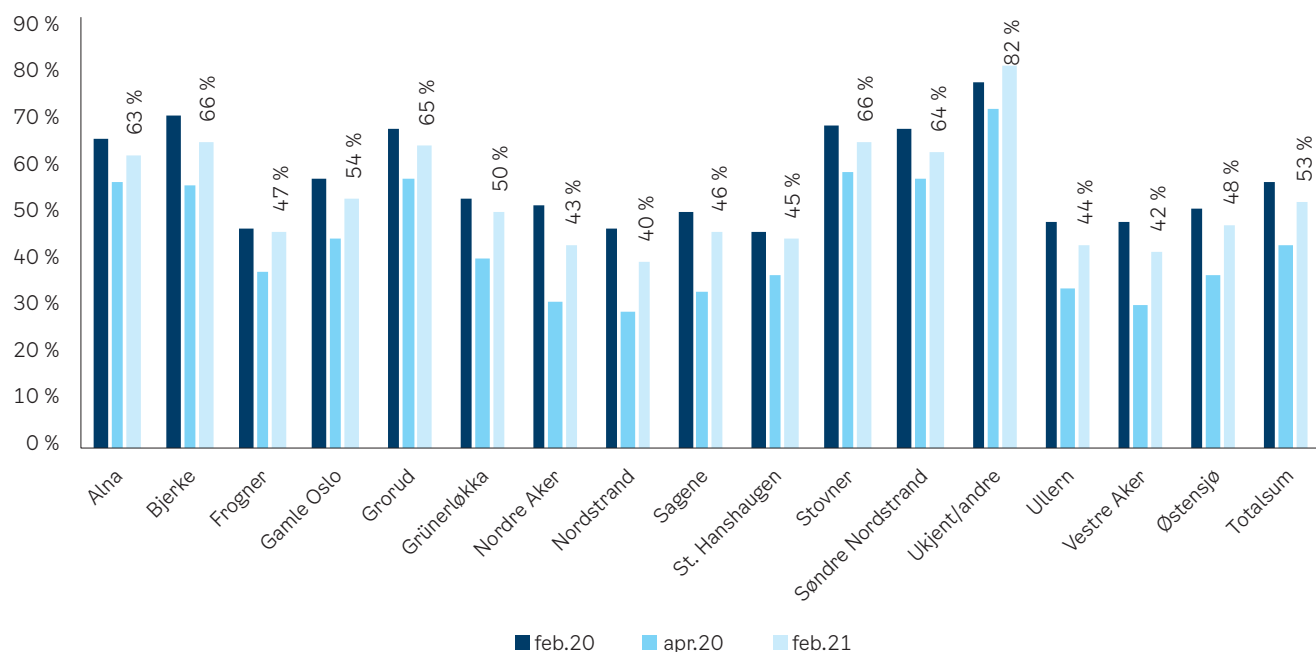

Kilde: SSB

februar 2020, men en oppgang på 10 prosentpoeng sammenliknet med april 2020. I februar 2021 hadde 66 prosent av alle ledige i Bydel Bjerke og Bydel Stovner innvandrerbakgrunn. I Nordstrand var denne andelen 40 prosent. Den prosentvise økningen i ledig-

heten fra februar 2020 til april 2020 blant personer med innvandrerbakgrunn var 302 prosent. Tilsvarende tall blant ikke-innvandrere var 605 prosent, dvs. mer enn dobbelt så mye som økningen blant personer med innvandrerbakgrunn.

Figur 11. Ledige innvandre som andel av alle ledige fordelt på bydeler før og etter pandemien fordelt på utvalgte måneder i 2020 og 2021. Ukjent i figuren betyr ukjent bydel.

Kilde: NAV og egne beregninger

8. Næringer som ble mest rammet av ledigheten og permitteringene

Som det fremgår av figur 12 har arbeidsledigheten økt mest innen reiseliv og transport. Oppgangen i ledigheten har også vært høy innen butikk- og salgsarbeid samt serviceyrker, der bl.a. frisørtjenester og kultur- og underholdningsvirksomhet inngår. Antallet helt ledige var lavest i yrkene innen helse, pleie og omsorg samt bygg og anlegg, og ingeniør- og ikt-fag.

9. Virker statlige og kommunale tiltak?

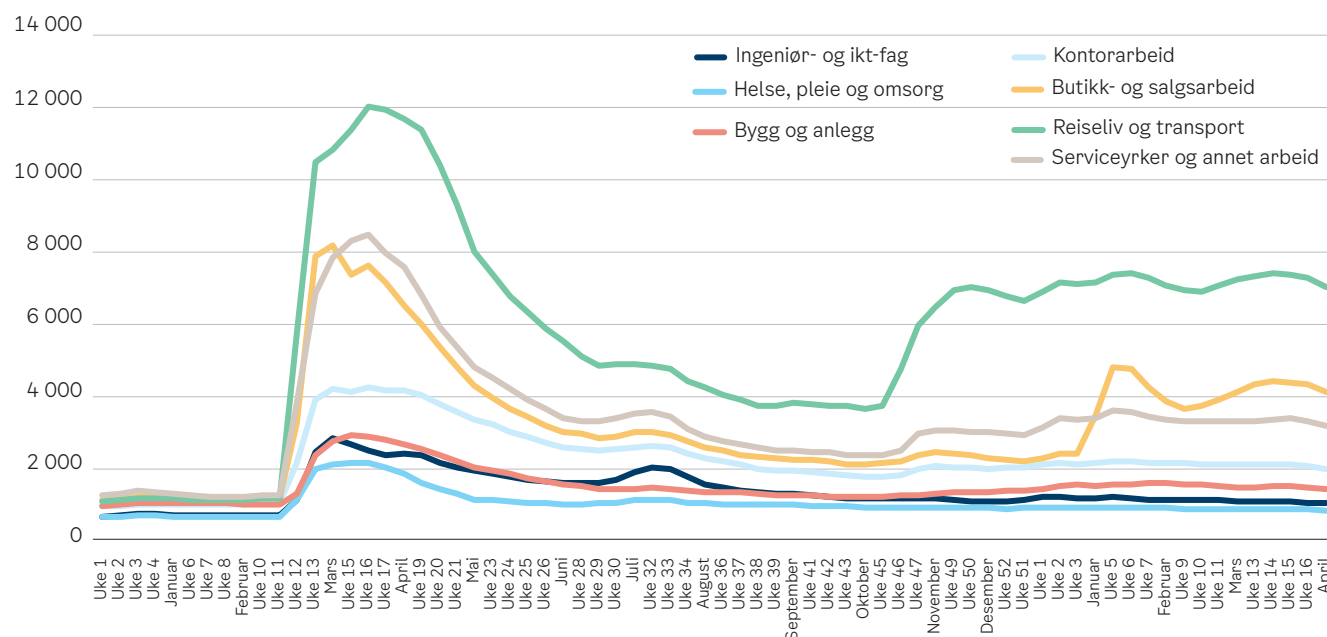
Koronapandemien og tiltakene for å møte denne har hatt og har store konsekvenser for norsk arbeids- og samfunnsliv. Regjeringen iverksatte en rekke midlertidige endringer i inntektssikringsordningene da mange virksomheter måtte stenge eller sterkt redusere sin aktivitet i mars 2020 for å begrense spredningen av koronaviruset⁷. De viktigste tiltakene var endringer i reglene for dagpenger, permitteringsregelverk og kompensasjonsordninger rettet mot næringslivet. Hensikten var å hjelpe arbeidstakere og bedrifter gjennom en vanskelig situasjon. Det ble lempelser i mulighetene for å kombinere dagpenger med utdanning og opplæring. Antallet arbeidssøkere på tiltak økte i landet siden juli 2020 både i landet og

⁷ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20202021/id2767962/>

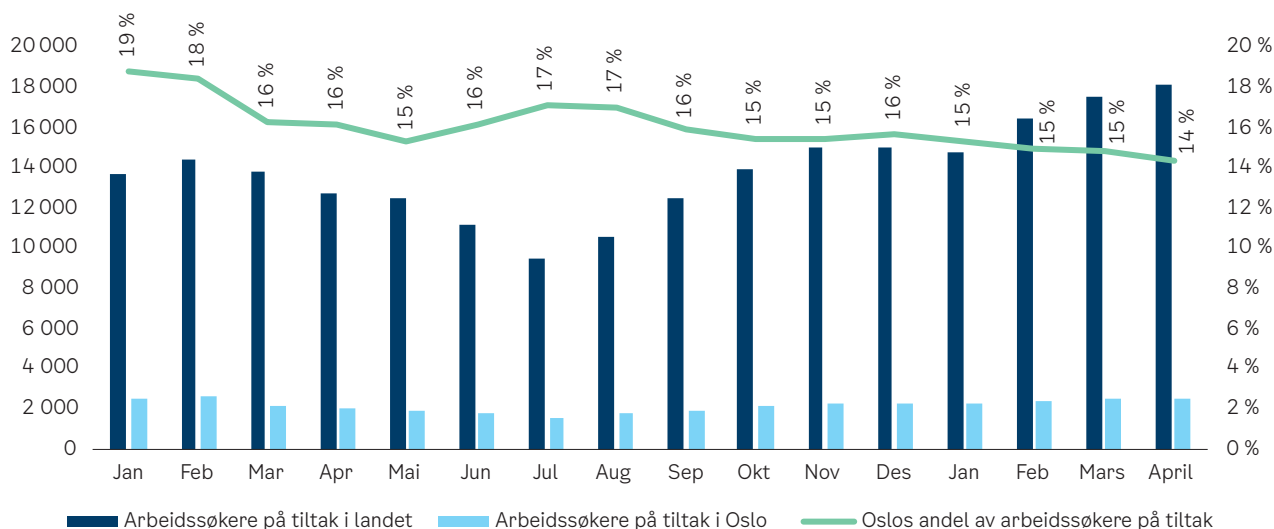

Foto: Kristin Spalder / Shutterstock

Figur 12. Utvikling av helt ledige fordelt etter næringer i Oslo, jan 2020–april 2021.

Figur 13. Antallet arbeidssøkere på tiltak, andelen arbeidssøkere på tiltak i Oslo som andel av alle arbeidssøkere på tiltak i landet. Jan 2020-april 2021.

Kilde: NAV

i Oslo. Andelen arbeidssøkere på tiltak i Oslo som andel av alle arbeidssøkere på tiltak i landet har imidlertid vært lavere under koronaen enn før koronaen.

De midlertidige ordningene har fortløpende blitt vurdert og tilpasset utviklingen, for å stimulere til at flere kommer tilbake til jobb etter hvert som smitten har kommet under kontroll. Iverksatte tiltak ble gjennom 2020 endret og justert, forlenget m.m. Noen av tiltakene ble reversert. Det er kommet til nye justeringer og tiltak i 2021 også.

Oslo kommune iverksatte også en rekke tiltak for å bidra til å dempe koronatiltakene sin negative effekt på sysselsettingen. Eksempler på dette er blant annet igangsetting og fremskynding av flere bygg- og renovasjonsprosjekter for å stimulere til aktivitet i byggenæringen, sysselsetting av ungdom og arbeidsløse til å utføre viktige oppgaver i kommunen og bydelene under pandemien, igangsetting av kurs om smittevern for verneombud i Fagskolen, gratis tilbud om å fullføre videregående opplæring for flere hundre arbeidsløse og permitterte, som kun mangler noen fag eller korte løp for å få studiekompetanse eller fagbrev, utlysning av tilskuddsmidler til bedriftsinternt opplæring og styrking av Karriere Oslo. Oslo har også gjort bruk av permitterte ved å tilby dem arbeid med testing og smittesporing.

Det er vanskelig å vurdere effektene av disse tiltakene uten å ha et sammenligningsgrunnlag, dvs. en kontrafaktisk situasjon. Det er imidlertid lett å si at situa-

sjonen ville ha vært mye verre både for arbeidsløse, permitterte og en rekke bedrifter dersom smittevernstiltakene ikke ble fulgt opp med inntektssikringsordninger rettet mot arbeidsløse og bedrifter samt andre sysselsettings- og utdanningstiltak.

10. Det er lys i tunnelen, men også risiko for økt langtidsledighet

I følge tall fra NAV utgjorde andelen langtidsledige, dvs. helt ledige som har hatt en ledighetsperiode som er mer enn seks måneder, 52 prosent i april 2021 i landet. I januar 2020 utgjorde denne andelen 40 prosent. Tilsvarende tall for Oslo var henholdsvis 49 prosent i april 2021 og 42 prosent i januar 2020. Dette viser at andelen langtidsledige har økt sammenliknet med januar 2020 både i landet og Oslo. Eldre og personer med kort utdanning kommer ikke like raskt tilbake i arbeid som andre arbeidsløse, og er derfor overrepresentert blant langtidsledige. Det er også risiko for at andelen langtidsledige kan øke fremover.

I desember 2020 ble de første koronavaksinene godkjent. Etter det er det flere vaksiner som er godkjent. Etter hvert vil enda flere vaksiner kunne bli godkjent. Hvis alt går som regjeringen håper, tror regjeringen at det kan tilbys vaksine til alle over 18 år i løpet av juli 2021.

Etter at en stor del av befolkningen er vaksinert vil vi få en normalisering av samfunnet, i form av færre smitterestriksjoner og dermed økte muligheter for at næringslivet kan fungere som normalt. Dette vil

Foto: Magnus Hansen / Shutterstock

medføre at ledigheten etter hvert vil gå ned. Dette var tilfelle etter økningen i ledigheten i 2008 og 2014. I 2020 så vi også at ledigheten gikk betraktelig ned etter at det ble lempelser på smittevernstiltakene mot sommeren 2020, jf. figur 1 og 2. Hvor fort ledigheten vil gå til sitt opprinnelige nivå fremover er imidlertid usikkert. Dette har sammenheng med blant annet at arbeidsledige mister ferdighetene sine under arbeidsledighet, noe som gjør at det er mindre sannsynlig at de igjen får jobb. En annen grunn kan være at de som ikke mistet jobbene sine vil forhandle seg frem til høyere lønn slik at det er mindre sannsynlighet for arbeidsgivere å tilsette nye personer når de må betale høyere lønn for de som allerede er tilsatt.

I en rapport utarbeidet at NAV i juni i fjor er det laget tre scenarioer for arbeidsmarkedet i 2020 og 2021. Selv i det mest optimistiske scenarioet spås det høy ledighet i lang tid fremover⁸. I den nyeste prognosen⁹ ventet NAV at det i 2021 vil være et snitt på 104 000 helt ledige i Norge og at dette vil synke til 87 000 i

2022. Dette tilsvarer en registrert ledighet på henholdsvis 3,7 og 3,0 prosent av arbeidsstyrken. Til sammenligning var det i snitt 63 400 helt ledige i 2019, noe som utgjør 2,3 prosent av arbeidsstyrken.

Regjeringen har i statsbudsjettet for 2021 foreslått å forlenge midlertidige endringer i reglene om å kombinere dagpenger med opplæring og utdanning fra utgangen av 2020 og fram til 1. juli 2021. Etter dette er det foreslått at det blir en fast ordning. I følge Dagens Næringsliv er det kun tre av 100 ledige som tar videreutdanning¹⁰. Arbeidsledige og permitterte bør benytte seg av denne muligheten for å bli bedre rustet (kompetansemessig) til å få seg eventuelle nye jobber når samfunnet normaliserer seg. Det er ikke sikkert at alle kan gå tilbake til sine tidligere yrker eller arbeidsgivere.

⁸ Arbeid og velferd 2: 2020. Den store nedstengningen

⁹ Arbeid og velferd 1: 2021. Utviklingen på arbeidsmarkedet – NAVs arbeidsmarkedsprognose

¹⁰ <https://www.dn.no/arbeidsliv/kun-tre-av-100-ledige-tar-videreutdanning/2-1-953773>

Forlater barnefamiliene Oslo?

Helt siden drabantbyutbyggingene i etterkrigstiden og privatbilismens inntog, har barnefamilier flyttet ut av det sentrale Oslo til mindre urbane omgivelser.

Siden årtusenskiftet har størsteparten av boligbyggingen i Oslo kommet i indre by, og folketallet i Oslo har økt med 37 prosent. Er dagens barnefamilier interessert i å bo i en stadig mer tettbygd by med stadig høyere boligpriser?

Av Nils Petter Strand, spesialrådgiver, Byrådsavdeling for finans

Det blir blant annet hevdet at barnefamiliene presses ut av byen og at de forlater Oslo i stadig større tempo.¹ Økende boligpriser, fortetting², mangel på småhus³ og vansker med å finne parkeringsplass har blitt påpekt som utviklingstrekk som gjør det vanskelig å være barnefamilie i byen. På den annen side meldes det også om fulle skoler og stadig flere barnefamilier i indre by.⁴ Hva er egentlig sant?

Videre i artikkelen vil vi undersøke om barn og barnefamilier i Oslo blir flere eller færre og om de blir mer eller mindre tilbøyelige til å bli boende i byen. Vi skal også ta en nærmere titt på om det i så måte er forskjeller mellom indre by og ytre by i Oslo.

Aldersmangfold og skole- og barnehagekapasitet

Å følge med på i hvilken grad barnefamilier blir mer eller mindre tilbøyelige til å bo i Oslo, og spesielt sentralt i Oslo, er interessant, både med hensyn til dimensjonering av skole- og barnehagekapasitet og

Sammenheng

- Antall barn i Oslo under 18 år har siden årtusenskiftet økt med 34 prosent.
- Andel av befolkningen under 18 år var i 2021 på 19 %, marginalt lavere enn i 2000, da 19,3 %.
- De fleste barn i Oslo bor i ytre by, men andelen av byens barn som bor i indre by har de siste 20 årene økt fra 22 % til 27 %.
- Lav fruktbarhet de seneste årene har gitt en nedgang blant de yngste barna, både i antall og som andel av befolkningen.
- I indre by mer enn halveres antall barn per fødselskohort fra de er 0 år til de blir 6 år, som følge av høy netto utflytting. Det er imidlertid lite variasjon i 20-årsperioden.
- Antallet 6-åringer i ytre by ligger jevnt på mellom 95 og 100 prosent av antall 0-åringer seks år tidligere. Det har vært lite endring de siste 20 årene.
- For Oslo som helhet har de seneste fødselskohortene en litt kraftigere netto avgang de første leveårene enn eldre fødselskohorter. Dette skyldes at en økende andel av Oslobarna bor i indre by og følger et indre by-flyttemønster.

1 Fridstrøm, L. (2021) Barnefamiliene forlater Oslo. Debattinnlegg, minervanett.no.
<https://www.minervanett.no/barn-demografi-familie/barnefamiliene-forlater-oslo/379510>

2 Nordbakke, Susanne (2018). Barn og unge i den kompakte byen. Plan tidsskrift.

3 Lunke, E.B. (2021). Fortetting, flyttepreferanser og bilbruk.
<https://samferdsel.toi.no/meninger/fortetting-flyttepreferanser-og-bilbruk-article34852-677.html>

4 Aftenposten (01.03.2019). Stadig flere barn vokser opp midt i byen.
<https://www.aftenposten.no/oslo/i/zLq83b/stadig-flere-barn-vokser-opp-midt-i-oslo>

med hensyn til politiske ønsker om en mangfoldig by med «plass til alle».⁵

Oslo har en ung befolkning med mange innbyggere i utdannings- og etableringsfasen. Mange barn har sine første leveår i Oslo, men ikke like mange har hele sin oppvekst i byen. Dette gjelder spesielt i de sentrumsnære områdene. Et typisk trekk for Oslo, og mange andre større byer, er at mange par stifter familie mens de bor sentralt i byene, for så å flytte til utkanten av byen eller til omegnskommuner på jakt etter mer plass og mer barnevennlige omgivelser. Når familien vokser, kan en større bolig og nærhet til familie og besteforeldre, være viktige motiver for å bytte bolig eller bomiljø.

Oslo kommune har gjennom flere år gjort ulike typer tiltak for å gjøre byen mer attraktiv for barn og barnefamilier. For eksempel opprusting av lekeplasser, trafikkreduserende tiltak, sikring av skoleveier og regulering av andel små og store leiligheter i boligprosjekter.

Siden 2004 har 58 prosent av alle nybygde boliger i Oslo blitt bygget innenfor de fem bydelene vi regner

5 Oslo kommune (2019) Vår by, vår framtid (Kap.3.4. En by med plass til alle). Tilgjengelig på: <https://www.oslo.kommune.no/politikk/kommuneplan/kommuneplan-2018/#gref>

som indre by, som er: Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner. Disse har blitt bygget med andre krav til tilrettelegging⁶ enn mye av den eldre boligmassen som finnes i indre by, noe som i de fleste tilfeller trolig gir barnevennligheten. På den annen side kan utbygging og befolkningsvekst i seg selv bidra til å gjøre indre by mindre attraktiv for barnefamilier ved at det blir trangt om plassen, enten det er i parken, på lekeplassen eller på fotballbanen. Tilbudene som finnes i nærområdet kan dermed miste noe av sin attraktivitet. At man i indre by i Oslo finner flere områder med de høyeste boligprisene i landet må naturligvis tas i betraktning. Boligprisene, eller rettere sagt spriket mellom prisene sentralt i Oslo og prisene litt lenger ut,⁷ gjør det utfordrende å gjøre området attraktivt for husholdninger som har behov for mye plass.^{8 9}

Oslo har i perioden etter årtusenskiftet opplevd en kraftig økning i folkemengden, og dette har gjort at kommunen har måttet skaffe til veie svært mange nye barnehage- og skoleplasser på kort tid, for å møte det

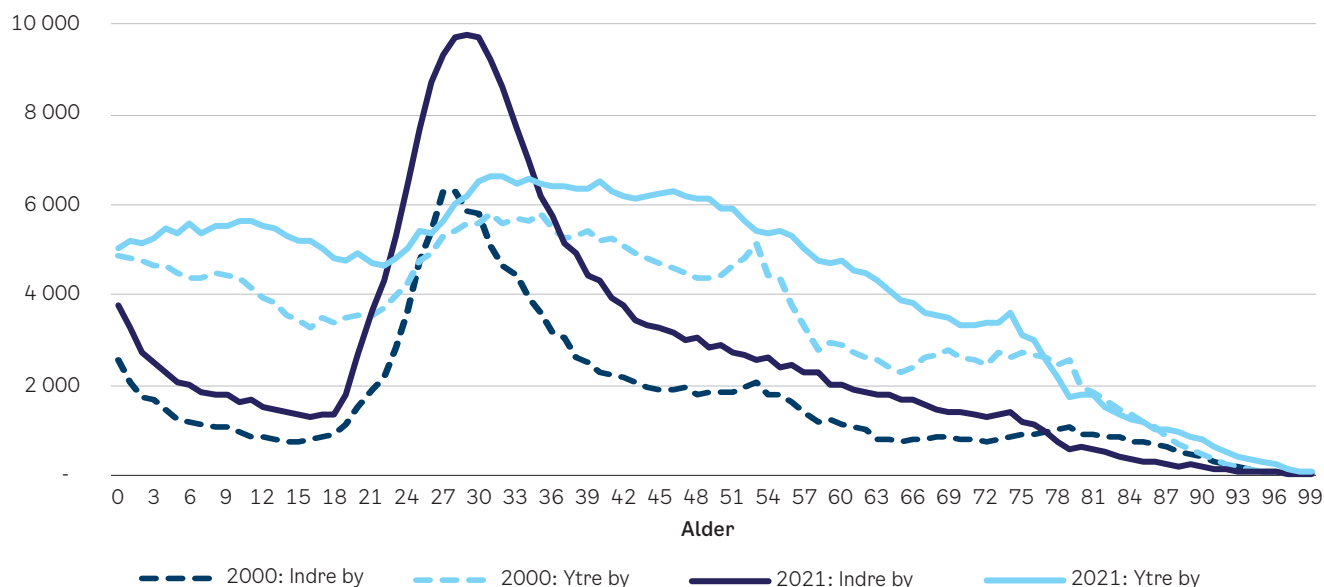
6 Universell utforming, heis, støynivå, uteområder, brannsikring m.m.

7 Carlsen, J. og Jacobsen, E.A. (2019). Boligprisene i Oslo. OsloSpeilet 3/2019.

8 McGarrigle Olsvold, H. (2019). Bo- og flyttemotiver blant barnefamilier i Oslo. OsloSpeilet 2019:2.

9 Barlindhaug, R., Langset, B., Nygaard, M., Ekne Ruud, M. (2018). Bo- og flyttemotiver blant barnefamilier i Oslo. NIBR-rapport 2018:14.

Figur 1. Befolkning etter alder i indre by og ytre by. 2000 og 2021.

økte behovet. Samtidig er Oslos befolkningsvekst nå langt mer dempet enn for få år siden. Fødselstallene og nettinnflyttingen til byen har gått ned. En stor andel av kapasitetsutvidelsen i Oslo skolen de senere år har vært konsentrert til barnetrinnet. De store årskullene er nå på vei ut av barnetrinnet, og innen de neste ti årene vil de være på vei ut av den videregående skolen. Behovet for barnehageplasser har i mange områder blitt mindre de seneste årene som følge av færre småbarn.

Til nå har skolene i indre by hvert år måttet regne med at en stor andel av elevene som bor i inntaksområdet vil flytte i tiden fram mot skolestart. Dersom barnefamilienes flytteeatferd skulle endre seg vil dette ha stor betydning for dimensjonering av skole- og barnehagekapasitet.

Indre by og ytre by

Når vi videre undersøker om barnefamilier foretrekker Oslo mer eller mindre enn før, vil vi skille mellom indre by og ytre by¹⁰. Ved å dele inn Oslo såpass grovt, går vi glipp av nyanser, men det gjøre det lettere å få på øye på de overordnede tendensene

¹⁰ Indre by utgjøres av bydelene: Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner.

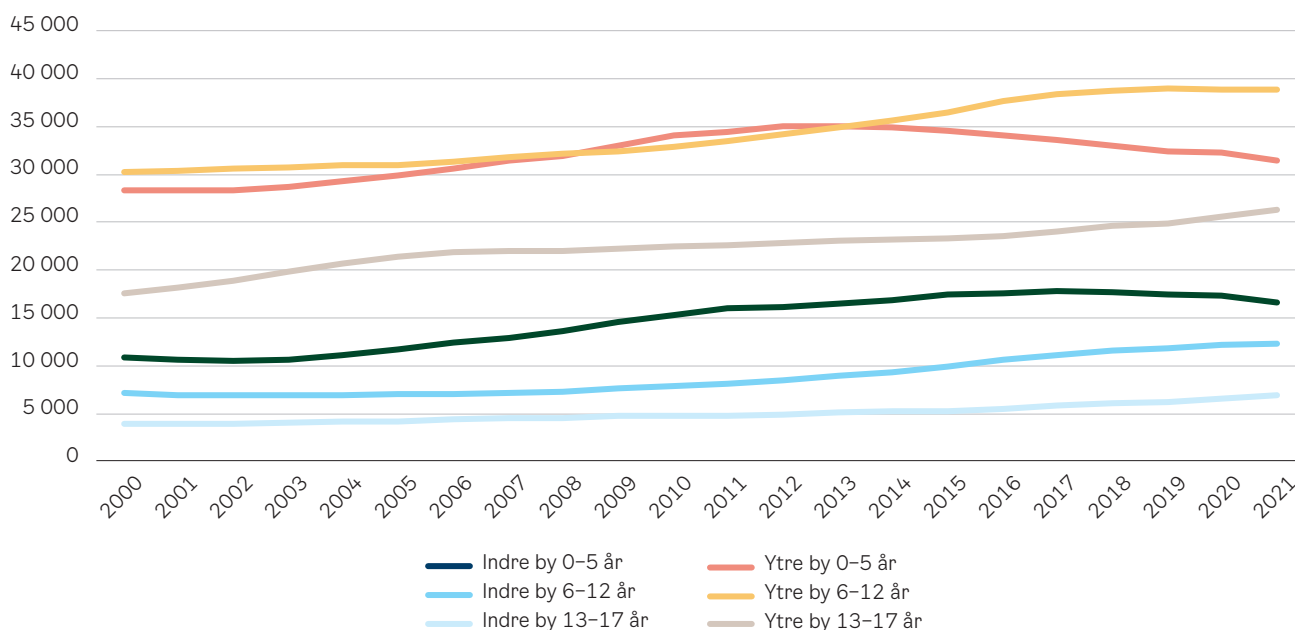
Ytre by utgjøres av bydelene: Ullern, Vestre Aker, Nordre Aker, Bjerke, Grorud, Stovner, Alna, Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand.

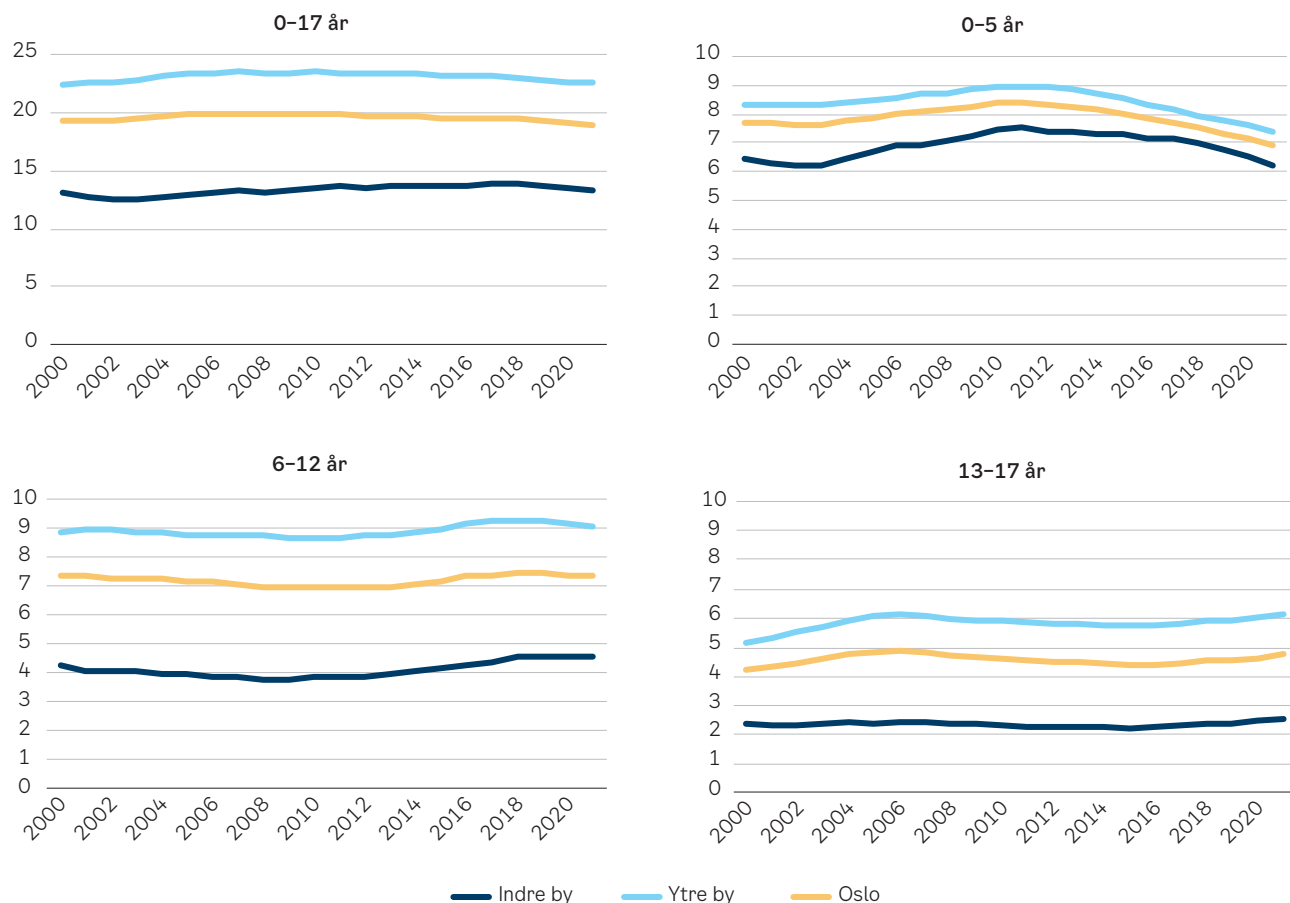

Foto: Trygve Finkelsen / Shutterstock

vi er ute etter. Med hensyn til barn og barnefamiliers atferd på boligmarkedet utgjør indre by og ytre by et vesentlig skille. Indre by er preget av en veldig høy andel unge voksne i etableringsfasen, mens ytre by har en «flatere» aldersprofil med langt høyere andeler barn og godt voksne enn indre by har (se figur 1).

Figur 2. Antall barn under 18 år fordelt på aldersgrupper og indre/ytre by. 2000–2021.

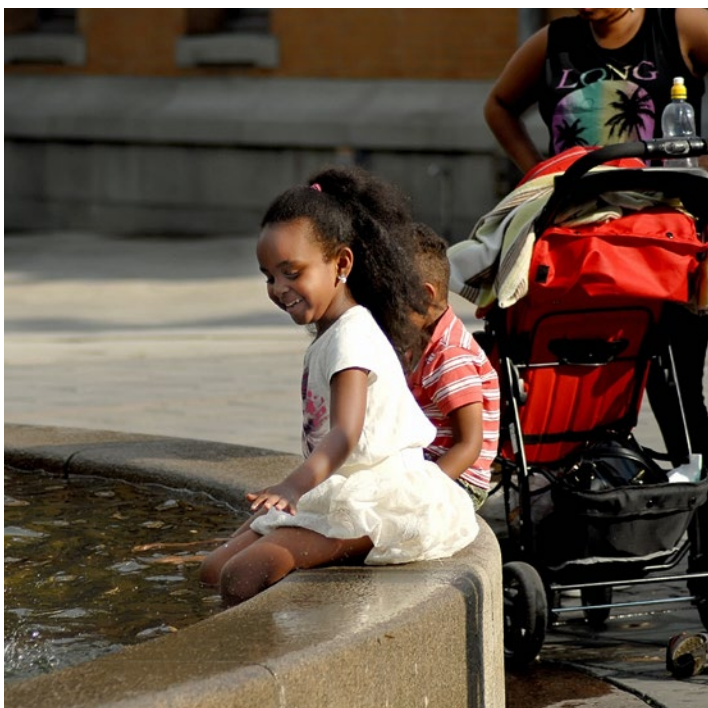

Figur 3. Prosentandel barn i indre by, ytre by og Oslo i alt. 2000–2021.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

De to områdene er også distinkt forskjellig når det gjelder flyttemønstre og fruktbarhet. Over 60 prosent av befolkningen i Oslo bor i ytre by, men indre by har tatt inn på de senere årene, noe som i stor grad kan tilskrives at størsteparten av nybygde boliger i Oslo fra 2004–2020 har blitt oppført i indre by.

Siden årtusenskiftet har Oslos befolkning vokst fra 507 000 innbyggere til 697 000 innbyggere. Naturlig nok, med en slik vekst, har det også blitt flere barn og flere barnefamilier enn før. Men hvordan har veksten påvirket aldersmangfoldet? Hvis barnefamilier stadig flytter ut og erstattes av studenter og arbeidsinnvandrere, vil vel, om ikke *antallet*, så i alle fall *andelen* barnefamilier i Oslo synke? Hva med de barnefamiliene som nå engang etableres i Oslo, blir de boende? Og hva med barnefamilier i andre kommuner, er det aktuelt for dem å flytte til Oslo? Kort sagt, har Oslo blitt et mer eller mindre attraktivt sted å bo for barnefamilier?

Stabil andel barn

Hele befolkningen har siden årtusenskiftet vokst med 190 000 innbyggere, eller 37 prosent. Antall barn i Oslo under 18 år har vokst med 34 000, fra 100 000 i 2000 til 134 000 i 2021, noe som tilsvarer en økning på 34 prosent, altså en noe svakere vekst enn for befolkningen for øvrig. Antallet barn har økt mest i ytre by, men den relative veksten har vært størst i indre by, noe som har sammenheng med at det har blitt bygget flere boliger i indre by enn i ytre by i denne perioden. Antall barn under 18 år i indre by har økt med 63 prosent siden 2000, mens tilsvarende økning i ytre by har vært på 27 prosent.

Andelen barn under 18 år i Oslo har holdt seg temmelig stabil siden 2000. Fra 2000 til 2021 sank andelen 0–17-åringene i Oslo fra 19,3 prosent til 19,0 prosent (se figur 3). Kurven har imidlertid antydning til en bue som skyldes at andelen barn økte svakt tidlig i perioden fram mot 2010, til 20 prosent, og har siden falt svakt. Likevel, en variasjon i andel 0–17-åringene på 1 prosentpoeng gjennom 21 år må betegnes som stabilt for en såpass stor aldersgruppe.

Det er viktig å ha i bakhodet at andelen barn i befolkningen også påvirkes av andre forhold enn barnefamilienes flyttepreferanser, som for eksempel vekst i de øvrige aldersgruppene, enten det kommer som følge av innvandring, innflytting eller aldring. I tillegg spiller fruktbarhetsnivået inn. Nettopp fruktbarhet

ser ut til å spille en sentral rolle for de relativt små variasjonene som tross alt har vært i andel barn i perioden etter årtusenskiftet.

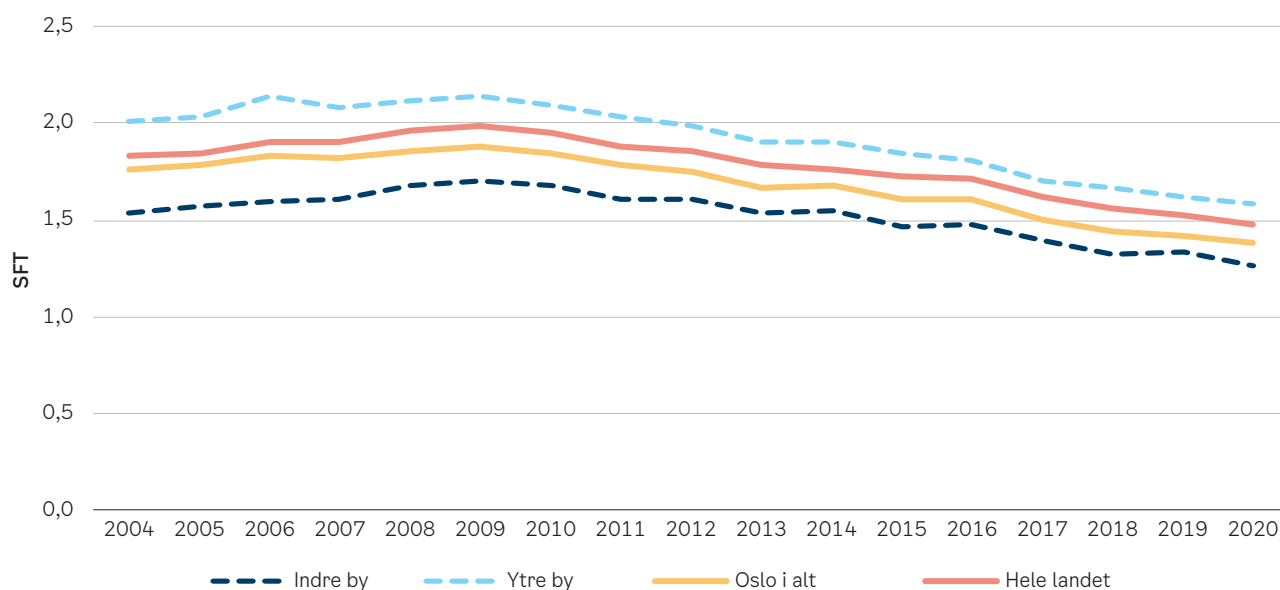
Fruktbarheten gikk opp, så ned

Variasjonen i andel barn fra 2000 til 2021 er tydeligst blant 0–5-åringene, med en økning fram mot 2011, og deretter nedgang (se figur 3). Dette samsvarer godt med fruktbarhetstrenden i samme periode. Oslo hadde et toppår for fruktbarheten i 2009, med en SFT på 1,88. Deretter falt fruktbarheten gradvis år for år, og er nå på et nivå (1,38) som er det laveste siden 1980-tallet.

Nedgang i fruktbarheten gir nedgang i antall fødsler sett i forhold til antall kvinner i fruktbar alder. Vekst i antall kvinner i Oslo har gjort at antall fødte har holdt seg forholdsvis høyt til tross for færre fødte per kvinne, men veksten i antall kvinner har ikke vært sterk nok til å hindre nedgang i antall fødte. Fra 2010 til 2020 falt antall fødte i Oslo fra 10 267 til 9 199. Dersom fruktbarheten ikke tar seg opp de nærmeste årene vil barneandelen i Oslo synke mer enn den har gjort til nå.

Ettersom vi nå forsøker å finne ut om barnefamilier foretrekker Oslo mer eller mindre enn tidligere, kunne man tenkt seg fruktbarhet som en indikasjon på dette. Er det slik at nedgang i fruktbarheten i Oslo er et resultat av misnøye med byutviklingen i Oslo, mens

Figur 4. Fruktbarhet målt ved samlet fruktbarhetstall (SFT) 2004–2020.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (egne beregninger)

økning i fruktbarhet indikerer det motsatte? Så enkelt er det ikke med fruktbarhet. Fallet i fruktbarhet er nær identisk i indre by som i ytre by, og i Oslo som i landet som helhet. Her kunne vi tillegg inkludert våre naboland og en rekke andre vest-europeiske land som har hatt en forbausende lik utvikling, altså en økning fram mot ca. 2009, og deretter nedgang.¹¹

Fruktbarheten ser imidlertid ut til å ha spilt en sentral rolle i hvordan barneandelen i Oslo har variert de siste 20 årene, men den sier trolig lite om hvorvidt småbarnsforeldre støtes ut av Oslo i større eller mindre grad enn tidligere. Ettersom endringer i fruktbarheten først og fremst kan tilskrives landsomfattende, og til dels internasjonale trender, ikke byutvikling lokalt, vil vi i de videre analysene bruke en metode som forstyrrer mindre av endringer i fruktbarhetsnivået.

Barnefamiliene forlater indre by, i omtrent samme tempo som før

Ved å ta utgangspunkt i de ulike fødselskohortene, altså antall 0-åringer ved årsskiftet, kan vi følge utviklingen i den enkelte kohort år for år. Hvert år flytter det det flere barn ut av Oslo enn til Oslo.^{12 13} Det er imidlertid en temmelig jevn strøm av barn som flytter ut år for år, målt i andel av barna. Strømmen av utflyttinger er langt tydeligere for indre by enn fra ytre by. Mange barn blir født i indre by, men år for år blir det færre og færre igjen fra samme fødselskull. Hvor mye de ulike fødselskohortene reduseres år etter år, gir en god indikasjon på om tilbøyeligheten til å bo i indre by har blitt endret over tid, uavhengig av fruktbarhetstrender.

For indre by ligger antall 1-åringer på i overkant av 80 prosent av antall 0-åringer ett år tidligere, og det gjelder for alle fødselskohortene, fra 1999 til 2019 (se figur 5a). Antall 2-åringer ligger temmelig jevnt på like over 70 prosent av sin egen kohortstørrelse ved

¹¹ Åbyholm, T. (2020). Fortsatt fallende fruktbarhet. Oslo-speilet 1/2020.

¹² Strand, N. P. (2013). Småbarn på flyttefot. Oslo-speilet 1/2013.

¹³ Strand, N. P. (2018) Flytteatferd i endring – flytting mellom Oslo og resten av landet. Oslo-speilet 2/2018.

0-års alder, altså to år tidligere. Antall barn i samme fødselskohort i indre by synker altså jo eldre de blir. Antallet synker mest de første leveårene, deretter stopper det helt opp i løpet av barneskolealderen. Innen indre by-barna når skolealder er kohortstørrelsen redusert til like under halvparten av hva den var ved 0 år.

Indre by har kraftig netto avgang blant barn de første leveårene. Likevel, når vi ser på langtidstrenden er det ikke klare tegn til at utviklingen går verken den ene eller andre veien. For 2–5-åringer viser imidlertid kurvene en tendens til svakere netto avgang fra 2000-kohorten mot 2012-kohorten, og deretter en tendens til noe sterkere netto avgang i årene etter 2012.

Jevn utvikling også i ytre by

Følger vi størrelsen på de ulike fødselskohortene i ytre by får vi et helt annet mønster enn i indre by (se figur 5b). I ytre by har kohortene gjerne netto tilgang blant de minste barna. Antall 1-åringer og 2-åringer ligger gjerne noe høyere enn antall 0-åringer i samme fødselskohort, før det snur til netto avgang når det nærmer seg barneskolealder, men ikke mye. Antallet

Netto avgang og netto tilgang

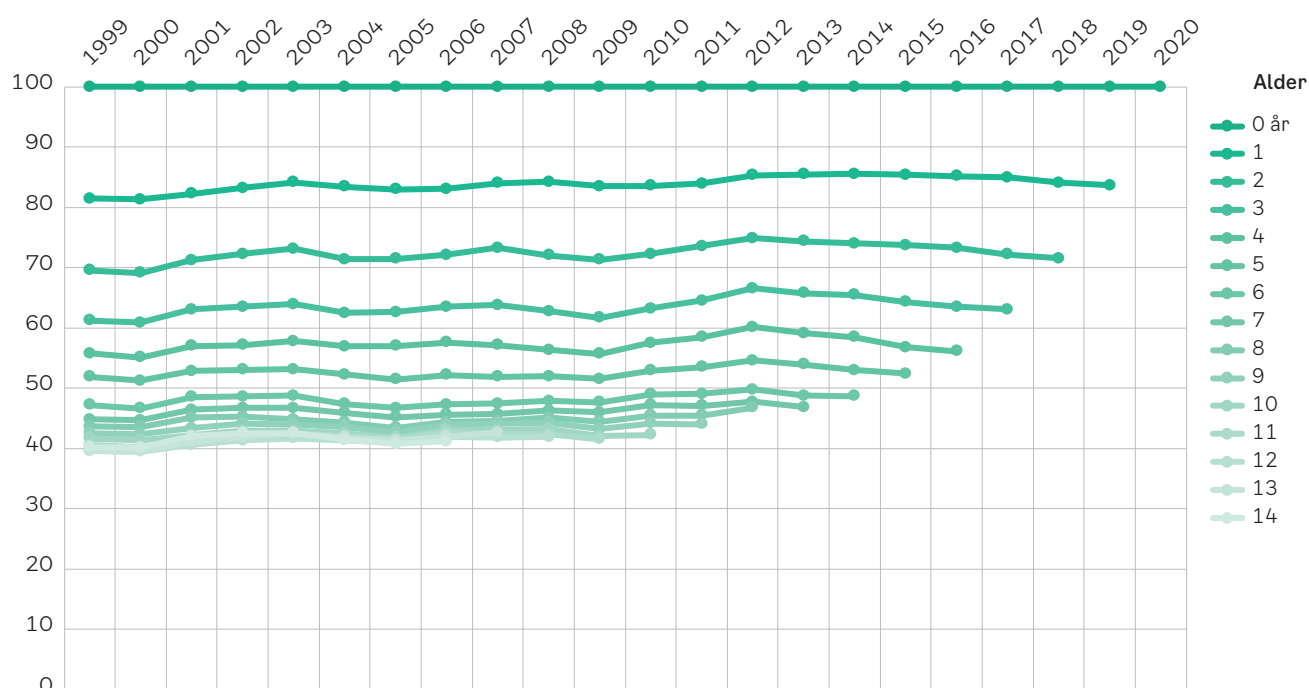
Når størrelsen på en gitt fødselskohort avtar fra et år til det neste, slik som figur 5a viser at det gjør blant småbarn i indre by, omtales det gjerne som *netto avgang*. *Netto tilgang* er det motsatte av netto avgang, og betyr vekst i den gitte gruppen fra et tidspunkt til et annet.¹

¹ Vi undersøker ikke endringskomponentene, som her er innflytting, utflytting og døde, men ser kun på om antall personer i gruppen har blitt endret fra et år til et annet. Netto avgangen blant barn i Oslo skyldes så å si utelukkende mer utflytting enn innflytting. Andre forhold som døde og justeringer i folkeregisteret er så små at det ikke påvirker befolkningstallene blant barn vesentlig.

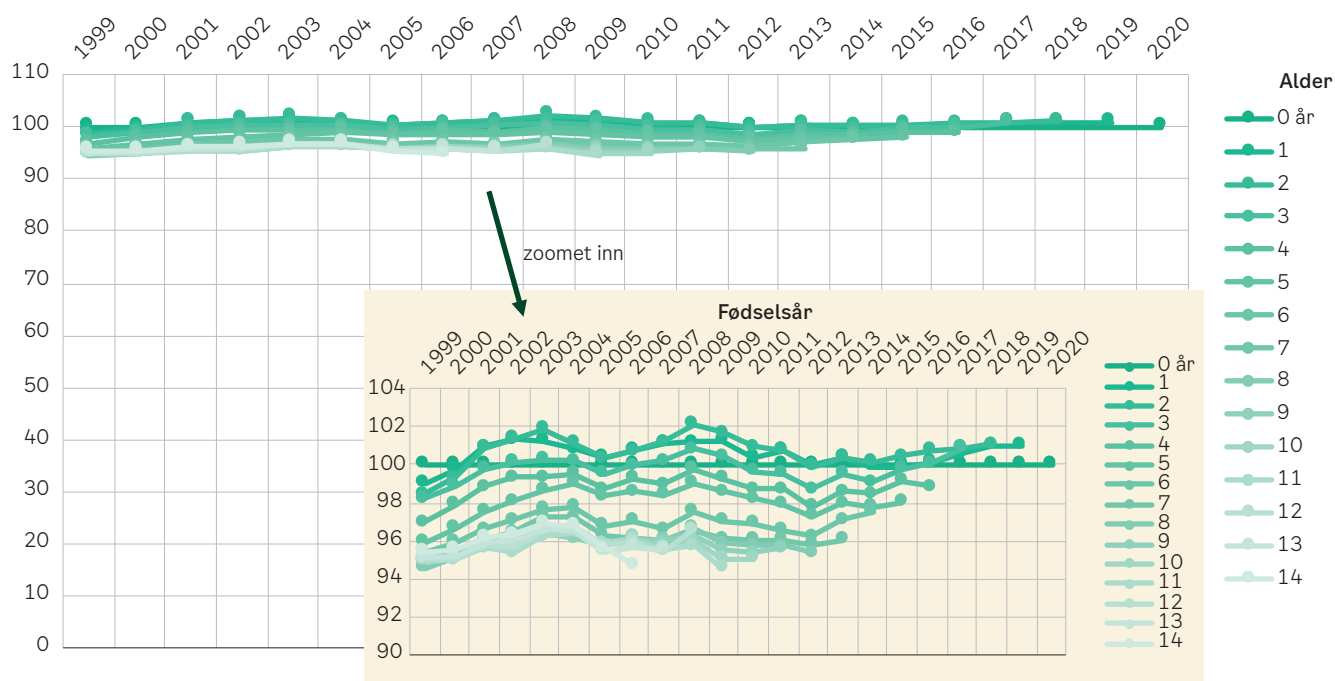
6-åringer ligger jevnt på mellom 95 og 100 prosent av antall 0-åringer seks år tidligere. Gjennom barneskolealder er det lite endring. Det er med andre ord en liten tendens til noe netto avgang blant barna i ytre by, men størrelsen på kohorten holder seg godt gjennom barneårene.

Det er noe variasjon fra kohort til kohort, men ingen tegn til at trenden går verken den ene eller andre

Figur 5a. Utvikling i fødselskohorters størrelse med økende alder. Antall 0-åringer ved utgangen av fødselsåret = 100. Glidende 3-års gjennomsnitt. **Indre by.**

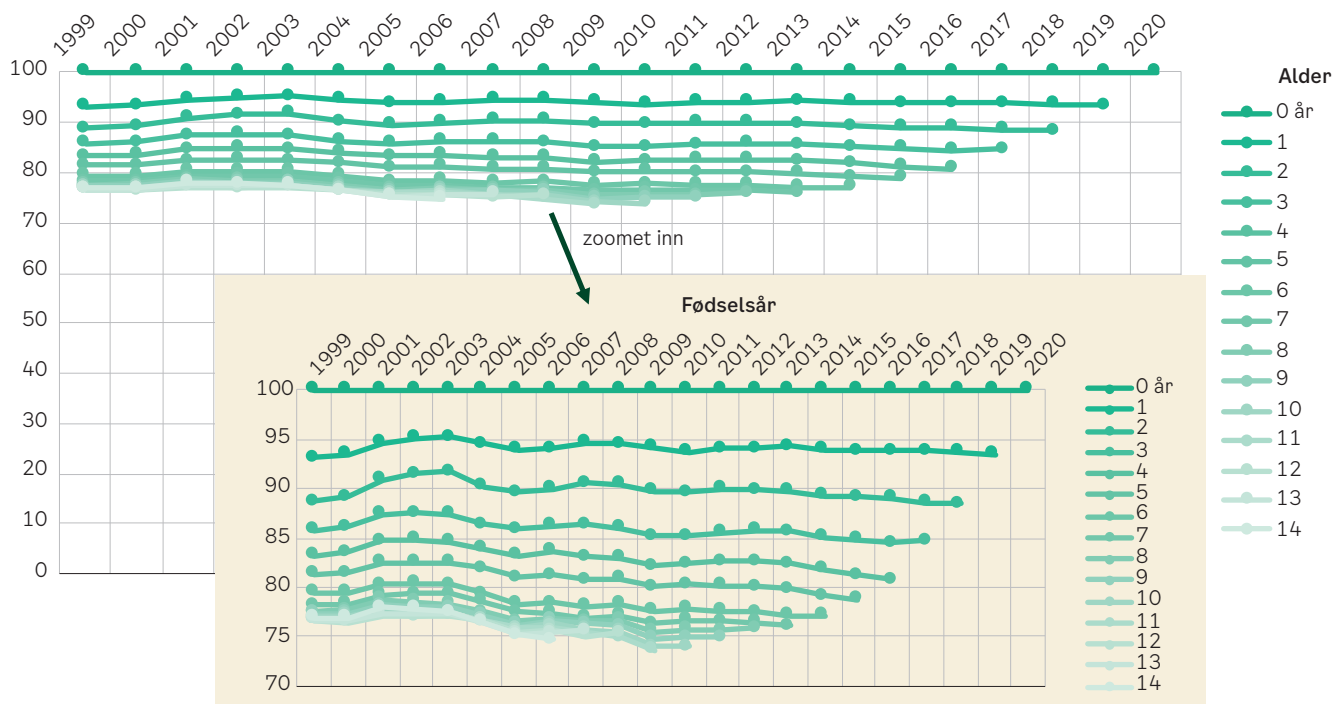

Figur 5b. Utvikling i fødselskohorters størrelse med økende alder. Antall 0-åring ved utgangen av fødselsåret = 100. Glidende 3-års gjennomsnitt. **Ytre by.**

Kilde: Statistisk sentralbyrå (egne beregninger)

Figur 5c. Utvikling i fødselskohorters størrelse med økende alder. Antall 0-åring ved utgangen av fødselsåret = 100. Glidende 3-års gjennomsnitt. **Oslo i alt.**

Kilde: Statistisk sentralbyrå (egne beregninger)

veien for ytre by. Altså, nyere fødselskohorter viser verken kraftigere eller svakere netto avgang av barn fra ytre by enn senere kohorter.

Svakt negativ utvikling for Oslo som helhet

For Oslo som helhet er det imidlertid tegn til at netto avgangen av barn er noe kraftigere blant nyere kohorter enn eldre kohorter (se figur 5c). På Oslonivå viser figuren at 2001-, 2002- og 2003-kohortene beholdt en noe større andel av sin opprinnelige kohortstørrelse. Dette er synlig allerede ved 1 år, og forskjellen til kohortene med både tidligere og senere fødselsår øker når de har nådd 2-årsalderen. Kurvene i figuren heller svakt med nyere fødselsår, noe som viser en tendens til at netto avgangen er kraftigere blant ferskere kohorter. Noen veldig kraftig tendens er det imidlertid ikke. Antall barn i Oslo fra 2002-kohorten var ved 6-års alder 81,1 prosent av kohortstørrelsen sin ved 0-års alder. For antall 6-åringer i 2014-kohorten var tilsvarende andel 77,1 prosent. Alle andre kohorter i figuren befinner seg mellom disse to ytterpunktene.

Selv om nedgangen ikke er kraftig viser kurvene en synkende tendens. Jo nyere fødselsår, desto kraftigere netto avgang med alderen.

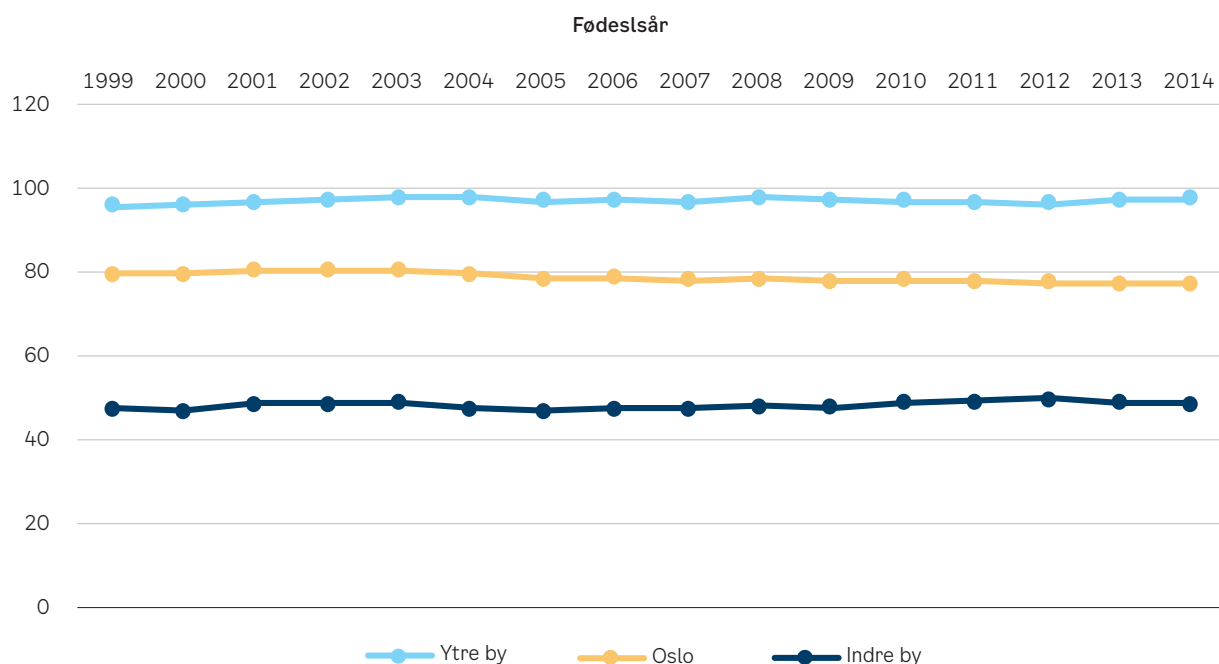
En stadig større andel av byens familier dannes i indre by

Hvordan kan det ha seg at vi finner økende netto avgang av barn på Oslonivå, men vi finner ikke det samme fra verken indre by eller ytre by (se figur 6)? Svaret er kort og godt at en stadig større andel av barna i kommunen bor i indre by, og at barnefamiliene i indre by har større tilbøyelighet for flytte ut av byen enn barnefamiliene i ytre by. Foreldrene til småbarna i indre by er generelt mer ivrige på å flytte enn foreldrene i ytre by. Trolig ser de oftere på bostedet sitt i indre by som et midlertidig oppholdssted enn foreldrene i ytre by gjør.

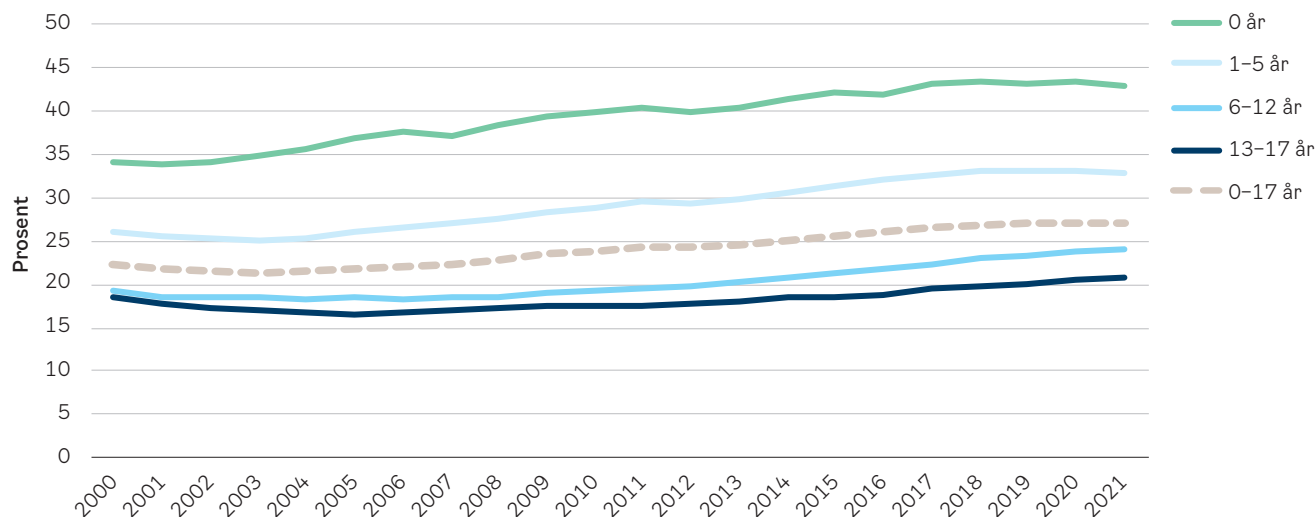
Som tidligere nevnt har indre by i en lengre periode hatt mer boligbygging enn ytre by. Dette har gjort at befolkningsveksten har vært kraftigst i indre by de seneste årene, det gjelder så godt som alle aldersgrupper. Selv om antall barn som fødes i ytre by stadig er høyere enn i indre by, har indre by tatt inn på de seneste årene (se figur 7).

Vi har allerede sett at antall skolebarn i indre by gjerne er under halvparten av hva størrelsen på fødselskohorten deres var ved 0-års alder. Mange av barnefamiliene som forlater indre by, flytter til

Figur 6. Utvikling i fødselskohorters størrelse ved 6 års alder for. Antall 0-åringer ved utgangen av fødselsåret = 100. Glidende 3-års gjennomsnitt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (egne beregninger)

Figur 7. Andel av barn i hele Oslo bosatt i indre by, 2000–2021.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

ytre by, men samtidig er det også slik at indre by-barnefamilieene oftere flytter helt ut av Oslo enn ytre by-barnefamilieene gjør. I gjennomsnitt flytter 13 prosent av alle 2-åringene i indre by ut av indre by innen de blir 3 år.¹⁴ Av disse 13 prosentene flytter i gjennomsnitt litt over halvparten (54 %) ut av Oslo, mens resten flytter til ytre by. Til sammenligning, blant 2-åringene i ytre by flytter i gjennomsnitt 8 prosent ut av ytre by. De fleste av disse flytter ut av Oslo, men der hvor utflyttingene fra ytre by blir så godt som oppveiet av innflyttinger fra indre by, er det få barn som i flytter fra ytre by til indre by.

Utflyttingsbølge under koronaen – hva nå?

Vi har sett at andelen barn under 18 år i befolkningen har holdt seg temmelig stabil siden årtusenskiftet, men falt svakt de seneste årene som følge av nedgang i fruktbarheten. Antall fødte har variert en del fra år til år gjennom perioden, men utviklingen i de ulike fødselskohortenes størrelse gjennom barneårene er stabil både for indre by og ytre by. Indre by har en kraftig, men jevn, netto avgang til et stykke opp i barneskolealder, mens ytre by knapt har noe netto avgang å snakke om, og slik har det vært de siste 20 årene. For Oslo som helhet er det imidlertid tegn til noe økende netto avgang med alderen for de ferskeste kohortene. Dette skyldes at en stadig større andel av barna i Oslo bor i indre by og følger et indre by-flyttemønster, noe som innebærer høy utflytting.

Det er med andre ord lite i denne statistikken som tyder på at barnefamilier har endret syn på Oslo som bosted i nevneverdig grad de siste 20 årene. Hva kan vi forvente oss framover?

I andre halvdel av 2020 økte utflyttingen fra Oslo kraftig, og mediene kunne melde om *koronaflukt* fra Oslo.¹⁵ Den høye utflyttingen fortsatte også inn i første kvartal i 2021. I skrivende stund foreligger ikke statistikk som kan fortelle oss detaljene om hvilke grupper som står for den økte utflyttingen. Likevel, det er grunn til å forvente at barnefamilier er blant gruppene som har bidratt til økningen.

Et år med hjemmekontor i små leiligheter, stengte caféer og begrensete fritidstilbud, kan ha vært dråpen som har fått mange barnefamilier til å pakke kofferten. Samtidig er det godt mulig at mange av de som flyttet i 2020 allerede hadde planer om å flytte ut av byen på et tidspunkt uansett. En påkjennende situasjon med nedstenging på ubestemt tid kan ha gitt fart i barnefamiliers flytteplaner. Hvis dette er tilfellet vil vi kunne få en nedgang i utflyttinger av barnefamilier i årene som kommer. Samtidig, og kanskje litt overraskende, ser det ikke ut til at koronaen har dempet innflyttingen til Oslo i nevneverdig grad, og med stadig innflytting av unge voksne vil det fortsatt dannes mange småbarnsfamilier i Oslo.

15 Aftenposten (21.03.2021). Flyttestrøm ut av Oslo under koronaen. <https://www.aftenposten.no/oslo/i/JJ71gX/flyttestroem-ut-av-oslo-under-koronaen>

14 Gjennomsnittene er basert på flytting fra 2004–2019.

Foto: Shutterstock

På den annen side kan den utstrakte bruken av hjemmekontor i koronaperioden gjøre at hjemmekontor blir vanligere etter pandemien enn det var før pandemien. Hvis hjemmekontor blir mer utbredt, vil også pendleavstand til jobben bli et mindre hinder for å flytte ut av byen. Det vil kunne bidra til økt utflytting.

At flyttemønsteret har blitt påvirket av et år med smittervernstiltak og nedstengning er i ikke veldig merkelig. Spørsmålet er om flyttemønsteret vil gå tilbake til sin vante gang igjen når samfunnet åpner.

Indikatorer for areal og transport i Oslo og Akershus

– Er areal- og transportutviklingen i Oslo og Akershus i tråd med regional plan?

Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus har tydelige mål og føringer for en strategisk utvikling av regionen i bærekraftig og konkurransedyktig retning. Transportbehovet skal reduseres og veksten skal i hovedsak konsentreres til prioriterte vekstområder. Analyse av data for de tre årene etter vedtak av planen i 2015 viser at utviklingen på mange områder går i riktig retning. Det er imidlertid forskjeller innad i regionen, og ting tar tid.

Av Marie Aaberge, Plan- og bygningsetaten

I handlingsprogrammet til Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus er det en sentral oppfølgingsoppgave å lage et felles system for å måle om utviklingen i regionen er i tråd med den regionale planen: H2 – Felles system for å følge måloppnåelse.

Denne artikkelen tar for seg et utvalg av resultatene fra rapporten «Indikatorer for areal og transport i Oslo og Akershus – måloppnåelse 2018», som ble publisert høsten 2020.¹ Rapporten inneholder 44 indikatorer gruppert innenfor syv hovedtemaer, som til sammen utgjør målesystemet. Hovedvekten ligger på arealindikatorer, men det er også en rekke indikatorer innenfor tema som parkering, trafikkutvikling, grønn mobilitet og klima. Målet er at indikatorene skal vise ulike sider ved utviklingen i regionen og kommunene, og gi et bilde av både planleggingspraksis og utbyggingsmønster etter den regionale planen ble vedtatt. Indikatorsettet danner et viktig kunnskapsgrunnlag for videre oppfølging av planen. Rapporten viser måloppnåelse for 2018, det vil si utviklingen fra den regionale planen ble vedtatt i desember 2015 og frem mot 1. januar 2019.

Målesystemet er utviklet i samarbeid mellom Oslo og Viken

Oslo kommune og Viken fylkeskommune er planeiere med felles ansvar for oppfølging av den regionale planens målsettinger og handlingsprogram.

1 <https://viken.no/tjenester/planlegging/aktuelt-om-planlegging/rapport-om-indikatorer-for-areal-og-transport-i-oslo-og-akershus.70579.aspx>

Sammenheng

- Per 1. januar 2019 bodde det 681 071 personer i Oslo og 624 055 personer i Akershus. Fra 2016 til 2019 har gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst i Oslo vært 1,1 prosent og i Akershus 1,7 prosent.
- Befolkningen har vokst over dobbelt så mye som by- og tettstedsarealene i Oslo og Akershus, noe som indikerer at veksten i mange kommuner skjer gjennom fortetting av eksisterende byggesone.
- Det har imidlertid vært en økning av vedtatt omdisponering av både dyrka og dyrkbar jord. Rundt halvparten av dette arealet er avsatt til forsvarsformål.
- Tre firedeler av nye boliger bygget i Oslo og Akershus i 2016, 2017 og 2018 er lokalisert innenfor anbefalt gangavstand til knutepunkt i prioriterte vekstområder, og nesten halvparten av nytt næringsareal er innenfor anbefalt gangavstand.
- Det er økende bruk av parkeringsnormer i kommunene, i form av faste måltall eller maksimumsnormer, men det er stor variasjon i hva som tillates.
- Ruters reisevaneundersøkelse fra 2018 viser at 45 prosent av alle reiser i Oslo og Akershus gjøres med bil, en nedgang på ett prosentpoeng siden 2015. Kollektivandelen er økende.
- Antall passeringer i bomringen viser en nedgang i biltrafikken på fem prosent fra 2015 til 2018, og at andelen el-biler har økt til nesten 18 prosent i 2018.

Samarbeidet etter vedtak av den regionale planen er forankret i en samarbeidsavtale mellom partene, der Viken fylkeskommune overtok Akershus fylkes-

kommune sine forpliktelser fra 1.1.2020 da Akershus inngikk i Viken.

Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus (2015)¹

Hovedmål

Osloregionen skal være en konkurransedyktig og bærekraftig region i Europa

Utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt basert på prinsipper om flerkjernet utvikling og bevaring av overordnet grønnstruktur

Transportsystemet skal på en rasjonell måte knytte den flerkjernet regionen sammen, til resten av landet og til utlandet. Transportsystemet skal være effektivt, miljøvennlig, med tilgjengelighet for alle og med lavest mulig behov for biltransport

Overordnede strategier

- 1 Videreutvikle Oslo by som landets hovedstad
- 2 Styrke regionale byer og arbeidsplasskonsentrasjoner i Akershus
- 3 Utvikle bybåndet med bedre sammenhenger i bystrukturen og høy utnyttning av kollektivtransport
- 4 Prioritere utvikling av noen lokale byer og tettsteder i Akershus
- 5 Opprettholde gode og stabile bomiljø utenfor de prioriterte vekstområdene

Regional areal- og transportstruktur

Prioriterte vekstområder:

- Oslo by
- Regionale byer
- Regionale områder for arbeidsplassintensive virksomheter
- Særlige innsatsområder for økt by- og næringsutvikling
- Bybåndet
- Prioriterte lokale byer og tettsteder. Størrelsen indikerer at noen steder prioriteres høyere

Prinsipper for videreutvikling av kollektivsystemet:

- Knytte Oslo og de regionale byene tettere sammen
- Regionale kollektivknutepunkt
- Knytte regionale byer og arbeidsplasskonsentrasjoner til regionale kollektivknutepunkt
- Knytte prioriterte lokale byer og tettsteder til regionale byer
- Kollektivnettverk i bybåndet som gir mange reisemuligheter

¹ <https://www.oslo.kommune.no/politikk/sentrale-planer-og-styringsdokumenter/#toc-4>

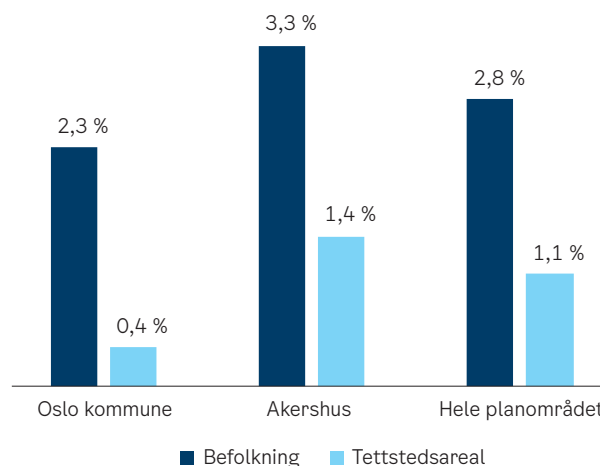
Oslo kommune ved Plan- og bygningsetaten har ledet arbeidet med å utvikle målesystemet, i tett samarbeid med Akershus (nå Viken) fylkeskommune. I utviklingen av målesystemet og utvalget av indikatorer ble følgende punkter lagt til grunn:

1. Valg av indikatorer skal ta utgangspunkt i konkrete mål, strategier og retningslinjer fra den regionale planen.
2. Indikatorene skal være målbare og kunne si noe om utvikling over tid.
3. Flere indikatorer for samme tema ses i sammenheng.
4. Hovedvekten av analysearbeidet skal ligge på utvikling av relevante indikatorer for areal.
5. Indikatorer for trafikk, mobilitet og klima hentes fra tilgjengelige kilder og bearbeides.
6. Resultatene brytes ned på kommunenivå der datagrunnlaget muliggjør dette.

Skjer veksten gjennom fortetting eller byspredning?

Et av hovedmålene i den regionale planen er at utbyggingsmønsteret skal være arealeffektivt. Vekst skal skje gjennom fortetting og spredt utbygging skal begrenses. Et hovedgrep er å bygge arealeffektivt rundt knutepunkt og innenfor eksisterende bygge-

Figur 1. Vekst i befolkning og tettstedsareal. 1.1.2016–1.1.2018.

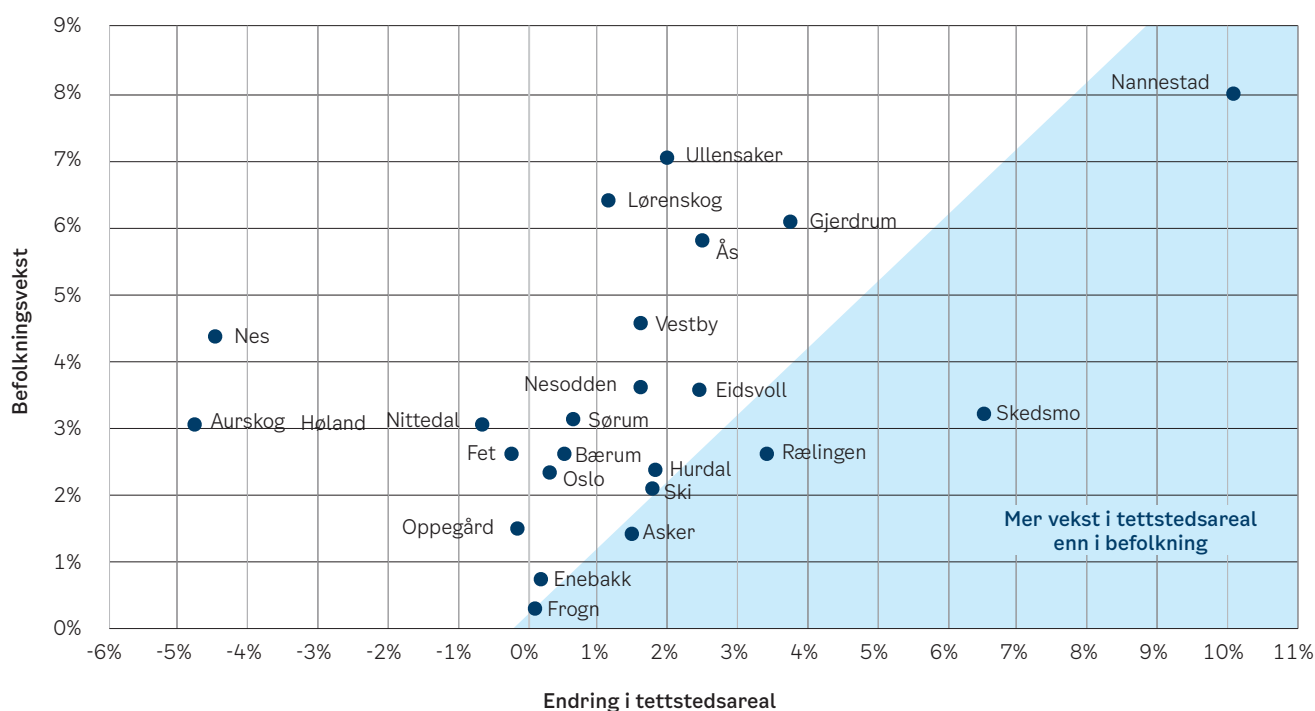

Kilde: SSB tabell 04861 og 06913

sone. Dette kan bidra både til reduksjon i transportbehovet og vekst som ikke går på bekostning av matjord, natur, kulturmiljøer og grønnstruktur.

For å se på grad av fortetting har vi en indikator som ser prosentvis vekst i befolkningen opp mot

Figur 2. Tettstedsendring og befolkningsvekst. 1.1.2016–1.1.2018.

Kilde: SSB tabell 04861 og 06913

prosentvis vekst i tettstedsarealet, etter SSB sin tettstedsdefinisjon.² Som figur 1 viser, så har befolkningen vokst over dobbelt så mye som by- og tettstedsarealene i Oslo og Akershus samlet sett. Dette er en indikasjon på fortetting. Figur 2 viser at de fleste av kommunene vokser gjennom fortetting, men at det fortsatt er sterk byspredning i enkelte kommuner. Tettstedsarealer utvides og bidrar til byspredning når det eksempelvis bygges ut boligfelt i ytterkant eller helt utenfor dagens sammenhengende byggesone. Fortetting skjer ved at det bygges flere boliger innenfor eksisterende tettstedsareal, slik at befolkningen øker innenfor det samme arealet. Det fargelagte feltet i figur 2 viser at kommunene Nannestad, Skedsmo, Rælingen og Asker har hatt mer prosentvis vekst i tettstedsareal enn i befolkningen i 2016 og 2017. Enkelte kommuner har hatt nedgang i

² Definisjon av tettsted (SSB): Husklynger hvor det bor minst 200 personer og hvor avstanden mellom husene normalt ikke er over 50 meter.

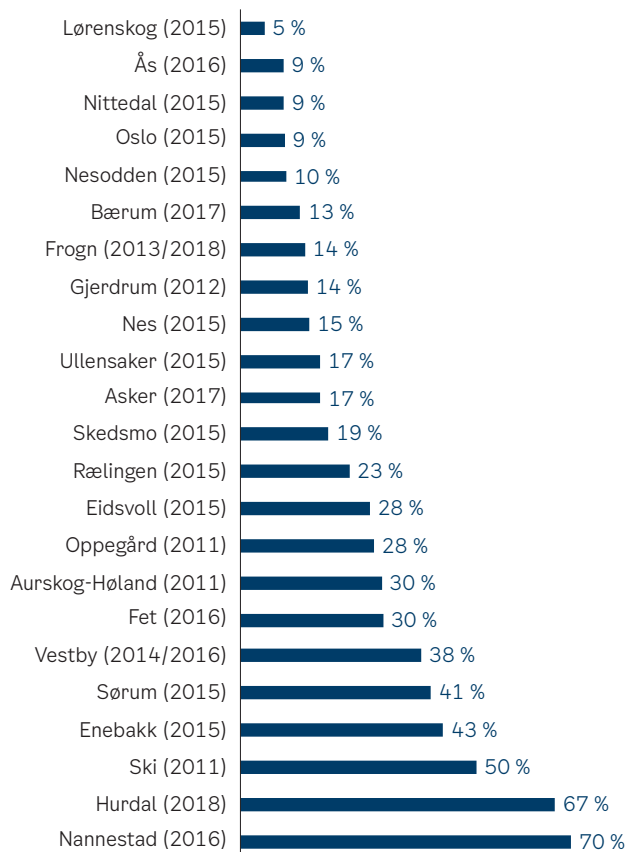
tettstedsareal. Dette kan skyldes riving av bygninger i ellers spredtbygd område, og at arealet som oppfyller tettstedsdefinisjonen dermed blir redusert.

Legger kommunene til rette for vekst innenfor eksisterende byggesone?

En annen indikasjon på økende vekt på fortetting er hvorvidt kommunene legger til rette for vekst innenfor eksisterende arealer avsatt til bebyggelse, i stedet for å avsette nye arealer til utbygging i deres respektive kommuneplaner. Figur 3 viser at i Lørenskog, Ås, Nittedal, Oslo og Nesodden utgjør planlagt bebygd nytt areal i dag mindre enn 10 prosent av det eksisterende bebygde arealet.³ I Ski, Hurdal og Nannestad utgjør nytt planlagt bebygd areal 50 prosent eller mer (se figur 3). Analysene er basert på gjeldende

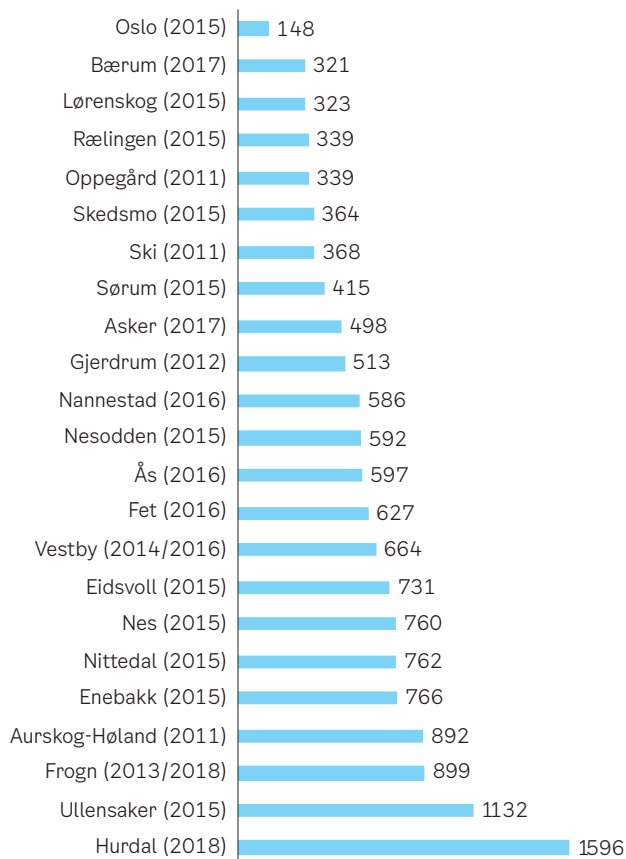
³ Enkelte steder, spesielt i Oslo, er planlagte arealer (fremtidig bebyggelse og anlegg) transformasjon av allerede utbygget areal, men i de fleste av kommunene er det snakk om utbygging av ubebygde arealer.

Figur 3. Arealreserve som andel av eksisterende bebygd areal. Vedtaksår for planen i parentes. Kommuneplaner gjeldende per 2018.

Kilde: Geonorge mars/april 2019.

Figur 4. Antall m² eksisterende bebygd areal per innbygger. Vedtaksår for planen i parentes. Kommuneplaner gjeldende per 2018.

Kilde: Geonorge mars/april 2019.

Bybåndet i regional plan

Bybåndet er det sammenhengende byområdet mellom Oslo og Asker, Lillestrøm og Ski. Bybåndet skal ta en høy andel av veksten i befolkning og arbeidsplasser. Utbygging bør først og fremst skje i gangavstand til banestasjoner eller langs høyfrekvente busstraséer, og ha høy arealutnyttelse. Oslo by, Asker, Sandvika, Ski, Lillestrøm, Fornebu, Lørenskog og Kolbotn ligger innenfor bybåndet, som har arealer i følgende kommuner: Oslo, Bærum, Asker, Skedsmo (Lillestrøm fra 1.1.2020), Lørenskog, Rælingen, Oppegård og Ski (Nordre Follo fra 1.1.2020).

Foto: Mania Kan / Shutterstock

kommuneplaner per 2018. Resultatene fra disse indikatorene, som måler på grunnlag av kommuneplanenes arealdel, kan imidlertid endre seg betydelig innenfor neste fireårsperiode etter hvert som kommuner ruller sin kommuneplan. I 2019 vedtok blant annet Ski og Nannestad nye kommuneplaner, og resultatene i neste rapportering kan da gi et annet bilde.

Størrelsen på det bebygde arealet i kommuneplanen i relasjon til antall innbyggere er også en indikasjon på kommunenes arealpolitikk, og kan ses i sammenheng med arealreserven. Antall kvadratmeter avsatt til eksisterende bebygd areal per innbygger i gjeldende kommuneplan per 2018 indikerer hvor arealeffektiv kommunenes regulerte byggesone er. Som forventet er det kommunene i bybåndet som er mest tettbygd (se figur 4).

Kommer veksten rundt knutepunktene i prioriterte vekstområder?

Arealstrategi A1 i den regionale planen innebærer å konsentrere hoveddelen av veksten i boliger og arbeids-

plasser til prioriterte vekstområder (80 prosent, 90 prosent i kommuner med regional by). Det bør legges til rette for høy vekst der kollektivtransporten er konkurransedyktig med bil. Arealstrategien for utvikling av prioriterte vekstområder med bykvalitet (A2) sier at gangavstand bør være styrende for hvor arealutvikling skal skje, og hvor i bybånd, byer og tettsteder ulike funksjoner bør ligge. Strategikartet i den regionale planen definerer hvilke steder som er prioriterte vekstområder: regionale byer, regionale områder for arbeidsplassintensive virksomheter, prioriterte lokale byer og tettsteder, og bybåndet (se faktaboks om den regionale planen).

I hele planområdet ble det bygget 26 749 nye boliger i årene 2016, 2017 og 2018, og 15 519 av disse ble bygget i Akershus (se tabell 1). Av disse boligene ble ca. 7 500 bygget i kommuner utenfor bybåndet, hvor Ullensaker sto for rundt 2 000 nybygde boliger i perioden. Av bybåndskommunene er det Bærum, Lørenskog og Skedsmo som står for størstedelen av de nybygde boligene, i tillegg til Oslo.

Gangavstand i regional plan

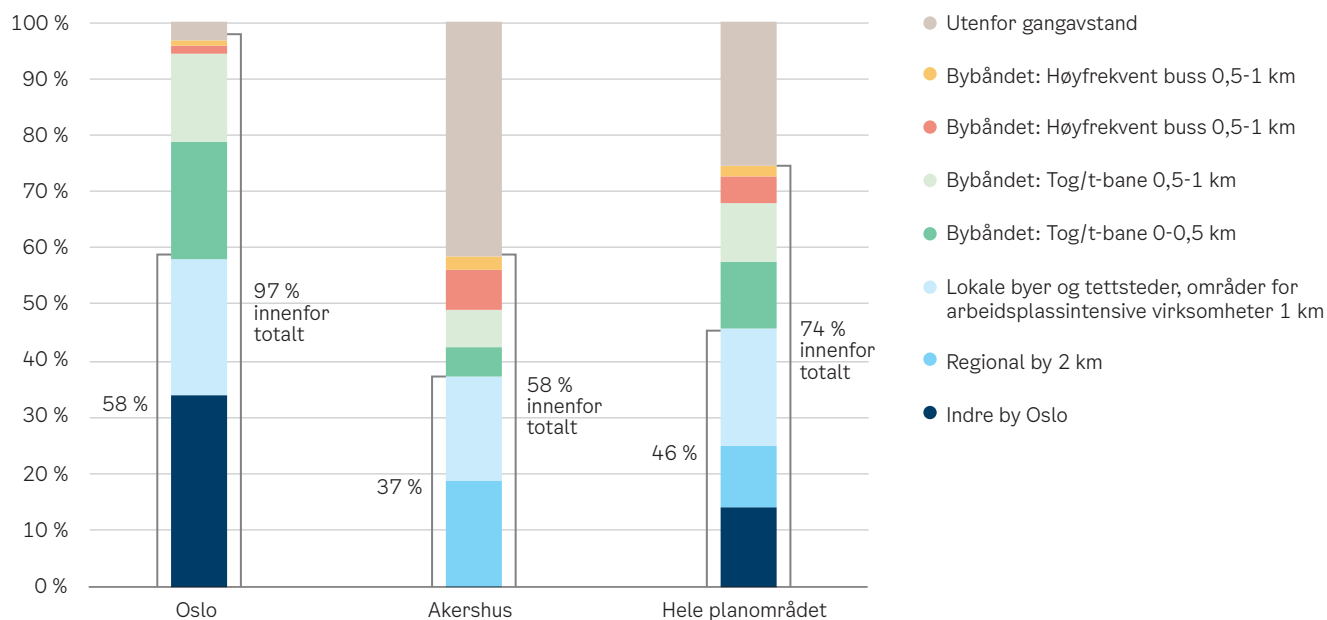
Gangavstand bør være styrende for hvor arealutvikling skal skje, og hvor i bybånd, byer og tettsteder ulike funksjoner skal ligge.

Anbefalte gangavstander i prioriterte vekstområder:

- Sentrumsområder: innenfor 500 meter (unntak Oslo).
- Arbeidsplasser: < 600 meter til sentralt kollektivknutepunkt.
- Boliger: < 1 kilometer til sentralt kollektivknutepunkt, < 2 kilometer i regionale byer.

Foto: Unsplash / Oscar van Gend

Figur 5. Andel nybygde boliger innenfor og utenfor anbefalt gangavstand til knutepunkt. 2016–2018.

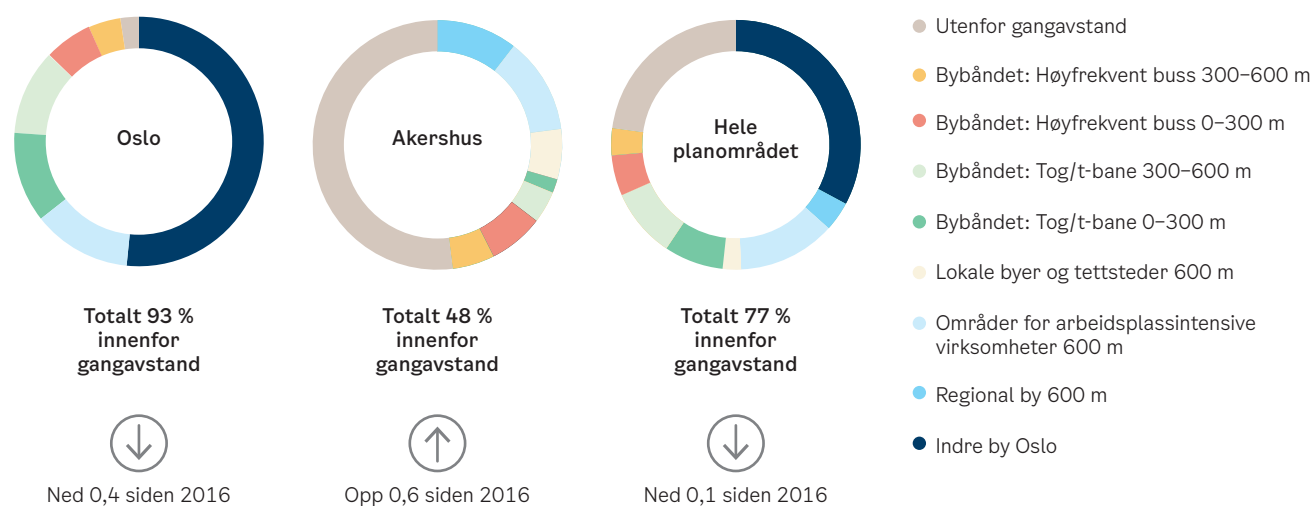
Kilde: Matrikkelen 2019

TABELL 1. Fullførte boliger 2016–2018

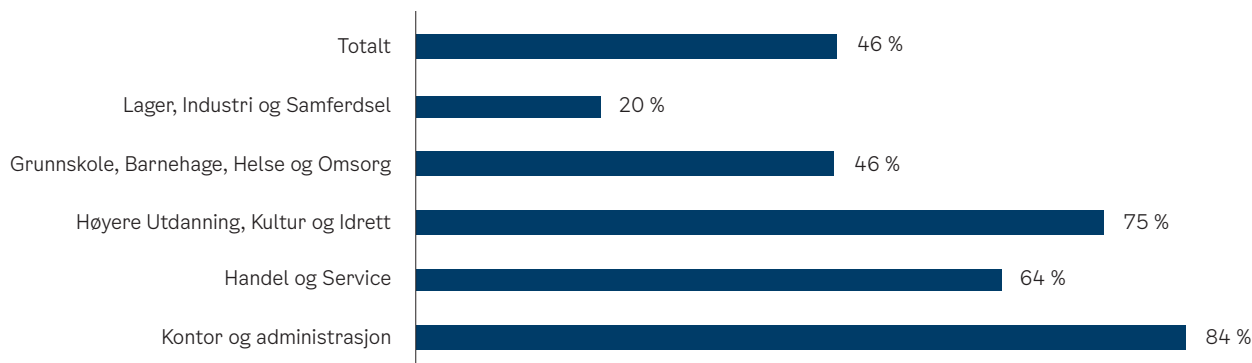
	Oslo	Akershus	Totalt
Nye boliger 2016–2018	11 230	15 519	26 749
Nye boliger per år	3 743	5 173	8 916

Kilde: Matrikkelen 2019.

Figur 5 viser at 74 prosent av nybygde boliger i planområdet totalt i årene 2016, 2017 og 2018 er lokalisert innenfor anbefalt gangavstand. 97 prosent av de nye boligene er innenfor gangavstand til kollektivpunkt (prioriterte vekstområder, banestasjoner eller holdeplasser for høyfrekvent buss) i Oslo, men kun 58 prosent i Akershus. I Akershus er litt under

Figur 6. Andel av alle arbeidsplasser innenfor og utenfor anbefalt gangavstand til knutepunkt. 2018.

Kilde: SSB Virksomhets- og foretaksregisteret, innrapporterte arbeidsforhold

Figur 7. Andel av nytt næringsareal innenfor anbefalt gangavstand til knutepunkt – hele planområdet. 2016–2018.

Kilde: Matrikkelen 2019

20 prosent av de nye boligene bygget innenfor 2 km gangavstand til sentralt knutepunkt i de regionale byene. 42 prosent av nybygde boliger 2016–2018 i Akershus ligger utenfor gangavstand til knutepunkt i prioriterte vekstområder. Indikatorrapporten viser også resultater på kommunenivå, gruppert innenfor og utenfor bybåndet. Resultatene viser at det er spesielt Oslo, Lørenskog og Oppegård som vokser gjennom kollektivnær fortetting. I disse tre kommunene er det også en del holdeplasser for buss som faller inn under definisjonen av høyfrekvente busslinjer⁴, og som derfor inngår i grunnlaget for andel boliger innenfor gangavstand i analysene. Det er kun i bybåndet at holdeplasser for høyfrekvent buss og andre banestasjoner enn de som er angitt som prioriterte vekstområder er inkludert i grunnlaget for beregning av andel boliger innenfor gangavstand (se faktaboks om bybåndet).

En av de overordnede strategiene i den regionale planen er å styrke regionale byer og arbeidsplasskonsentrasjoner i Akershus, samtidig som Oslo fortsatt vil ha hovedtyngden av arbeidsplasser i regionen. For dette ser vi indikatorer for totalt antall arbeidsplasser og lokalisering av nytt næringsareal i sammenheng. Figur 6 viser at tre av fire arbeidsplasser i planområdet samlet sett er innenfor gangavstand på 600 m fra knutepunkt. Andelen er tilnærmet uendret i 2018 sammenlignet med 2016. I 2018 var det innrapportert 930 000 arbeidsforhold i hele planområdet, hvorav litt under to tredjedeler ligger i Oslo. Over 90 prosent av alle arbeidsplasser er lokalisert innenfor

gangavstand i Oslo, mens tilsvarende for Akershus er litt under 50 prosent.

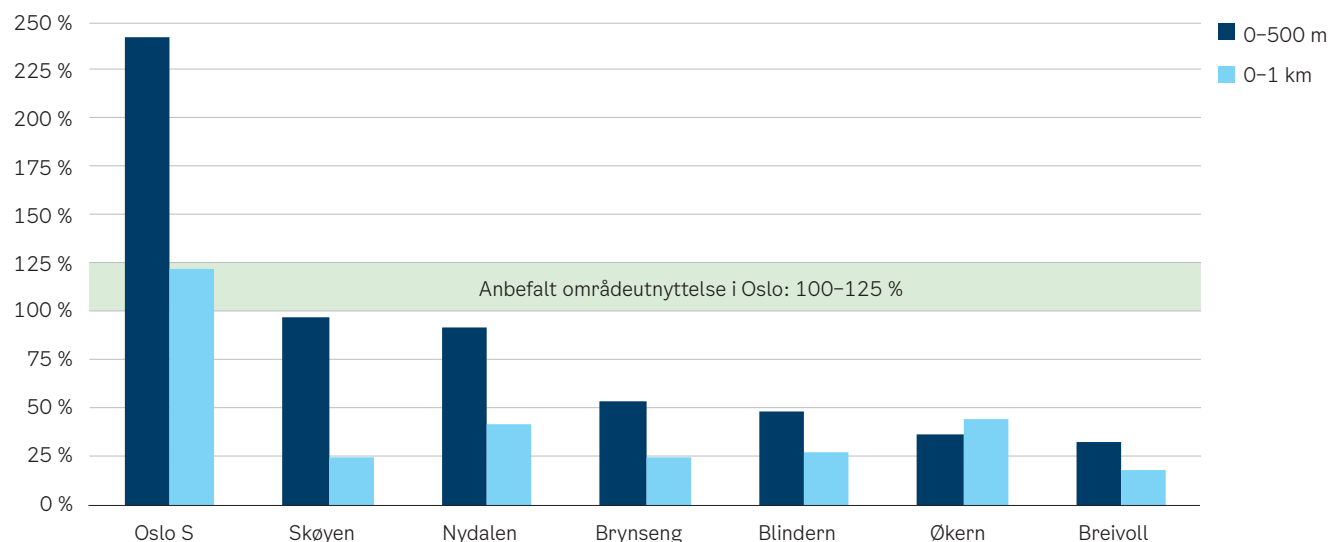
Det har blitt etablert nesten 2 millioner kvadratmeter nytt næringsareal i planområdet i årene 2016 til 2018, hvorav 1,3 millioner har kommet i Akershus. I Oslo er det mest nytt næringsareal knyttet til bygninger i kategorien kontor og administrasjon, etterfulgt av arealer til sosial infrastruktur. I Akershus er det nesten like mye nytt areal innenfor kategorien lager, industri og samferdsel som alt nytt næringsareal i Oslo⁵. Figur 7 viser andel av nytt næringsareal i 2016, 2017 og 2018 som er innenfor 600 meter gangavstand fra knutepunkt. For hele planområdet og for alle typer næringsareal er litt under halvparten lokalisert innenfor anbefalt gangavstand til knutepunkt i prioriterte vekstområder eller høyfrekvent kollektiv i bybåndet. Ser vi på de mest rene arbeidsplass- eller besøksintensive typer av næringer som kontor og administrasjon, og handel og service, så er andelen innenfor gangavstand på henholdsvis 84 og 64 prosent. Det er for disse næringskategoriene at gangavstand er mest vesentlig, mens for kategorien lager, industri og samferdsel er det i tråd med lokaliseringsprinsipper for arealkrevende næringer at hovedandelen er utenfor gangavstand.

Hva er arealpotensialet i prioriterte vekstområder?

Ifølge den regionale planens retningslinje R6 så skal det legges til rette for høy arealutnyttelse i prioriterte vekstområder. Høy tetthet kan skape grunnlag for lokale tilbud og kollektivtransport, og det forventes særlig høy utnyttelse i sentrumsområder.

⁴ Definisjon av høyfrekvent buss som er lagt til grunn i analysene: bussholdeplasser der frekvensen i samme retning er minst 4 ganger i timen som grunntilbud og minst 6 ganger i timen i rushtid (kl. 07–09 og 15–17). Samme retning defineres som linjene som går til og fra sentrumsområdet av hovedstad eller regional by. Med grunntilbud menes 06.00–23.00 på hverdager.

⁵ Næringsarealet er kategorisert etter informasjon i matrikkelen om bygningstype og næringsgruppe. Både nybygg, tilbygg, påbygg og ombygging er inkludert.

Figur 8. Områdeutnyttelse i regionale områder for arbeidsplassintensive virksomheter i Oslo. 2019.

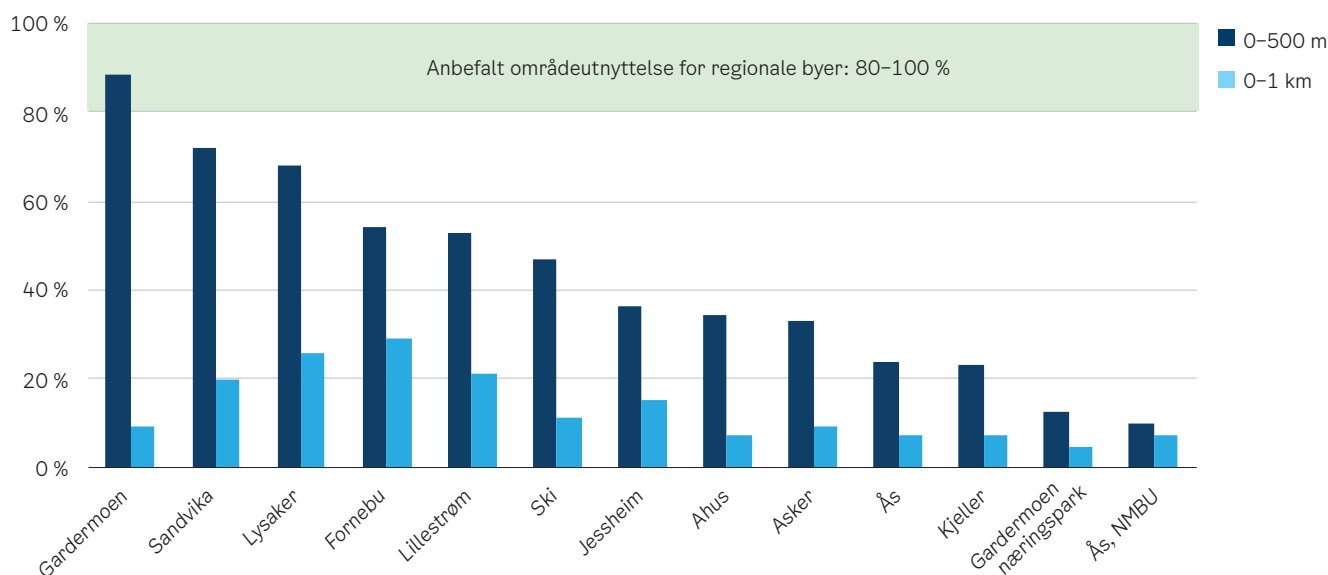
Kilde: Matrikkelen 2019

Områdeutnyttelse er totalt bruksareal i prosent av områdearealet og kan gi en indikasjon på hvor stort utbyggingspotensial det er innenfor arealet⁶. Her er

⁶ Områdeutnyttelse er forholdet mellom summen av alt bygningsareal (BRA) i et område og størrelsen på området. Her er områdearealet den totale flaten som er dekket av gangavstandssonene ut ifra sentralt knutepunkt i prioritert vekstområde, kun vannarealer er trukket fra. Fordi dette er grove beregninger av et større område der infrastruktur, grønt m.m er inkludert, så vil det avvike fra for eksempel tall som viser utnyttelse av en enkelt tomt eller utbyggingsfelt.

arealet avgrenset av gangavstander fra knutepunkter i prioriterte vekstområder. Den regionale planen anbefaler en områdeutnyttelse i prioriterte vekstområder i Oslo på mellom 100 og 125 prosent, og i regionale byer og arbeidsplassintensive områder i Akershus ligger anbefalingen på mellom 80 og 100 %.

Figur 8 viser områdeutnyttelse i det som er definert som regionale områder for arbeidsplassintensive

Figur 9. Områdeutnyttelse i regionale byer og områder for arbeidsplassintensive virksomheter i Akershus. 2019.

Kilde: Matrikkelen 2019

virksomheter i Oslo. Oslo S har vesentlig høyere områdeutnyttelse enn de øvrige knutepunktene i Oslo. Skøyen og Nydalen har oppunder 100 prosent områdeutnyttelse i 500 meter gangavstand fra knutepunkt. Ser vi på de regionale byene i Akershus så er Sandvika, med litt over 70 prosent områdeutnyttelse, den eneste av de regionale byene som nærmer den regionale planens anbefalinger om 80–100 prosent områdeutnyttelse (se figur 9). Det er altså stort teoretisk potensial for vekst rundt knutepunktene i de regionale byene.

Bidrar nybygging til flere leiligheter i Akershus?

Arealstrategi A2 i den regionale planen – utvikle prioriterte vekstområder med bykvalitet – sier blant annet at det bør legges til rette for en boligutvikling som møter behovet for leiligheter i Akershus. Færre småhus er også en forutsetning for et mer arealeffektivt utbyggingsmønster. Indikatoren som viser fordeling mellom ulike boligtyper blant alle nybygde boliger i 2016, 2017 og 2018 gir oss et bilde av utviklingen (se figur 9). Mange av kommunene bygger en stor andel leiligheter i store boligbygg som bidrar positivt i denne retningen, mens det i rundt halvparten av kommunene er bygget mer enn 50 prosent eneboliger eller småhus i de tre årene⁷. Ser vi på hele bolig-

massen i 2018 så er det i Akershus totalt sett rundt 70 % av boligene som er enebolig eller småhus.

Hvor mye jordbruksareal planlegges omdisponert?

Den regionale planen har som mål at utviklingen i regionen bidrar til å oppfylle de nasjonale målene om å halvere den årlige omdisponeringen av dyrka jord. Arealstrategi A4 sier at utenfor prioriterte vekstområder bør vern gå foran vekst. Når vi ser på årlig omdisponering av både dyrka og dyrkbar jord sammenlagt i perioden etter vedtak av planen i 2015, så har det vært en tredobling av gjennomsnittlig årlig omdisponert areal sammenlignet med perioden 2005–2015 (se figur 10). Det har vært størst økning i omdisponering av dyrkbar jord, og dette skyldes i stor grad areal som har blitt avsatt til forsvarsformål. Etter forsvarsformål er det areal avsatt til samferdsel og infrastruktur som har størst andel, etterfulgt av næring og tjenesteyting, og bolig. 99 prosent av jordbruksarealet som har blitt omdisponert i perioden 2005–2018 ligger i Akershus.

Hva slags parkeringsnormer har kommunene?

Ifølge den regionale planen er parkeringsregulering et av de virkemidlene som kommunene kan ta i bruk ved tilrettelegging for nærings- og boligutvikling. Det var nødvendig å samkjøre parkeringspolitikken for sammenlignbare områder for å nå målene om nullvekst

⁷ Kategorien «Annet» inkluderer: Boliger i næringsbygg, studentboliger, omsorgsboliger, fritidsboliger og boligbrakker.

Figur 10. Andel av ulike boligtyper blant nybygde boliger. 2016–2018.

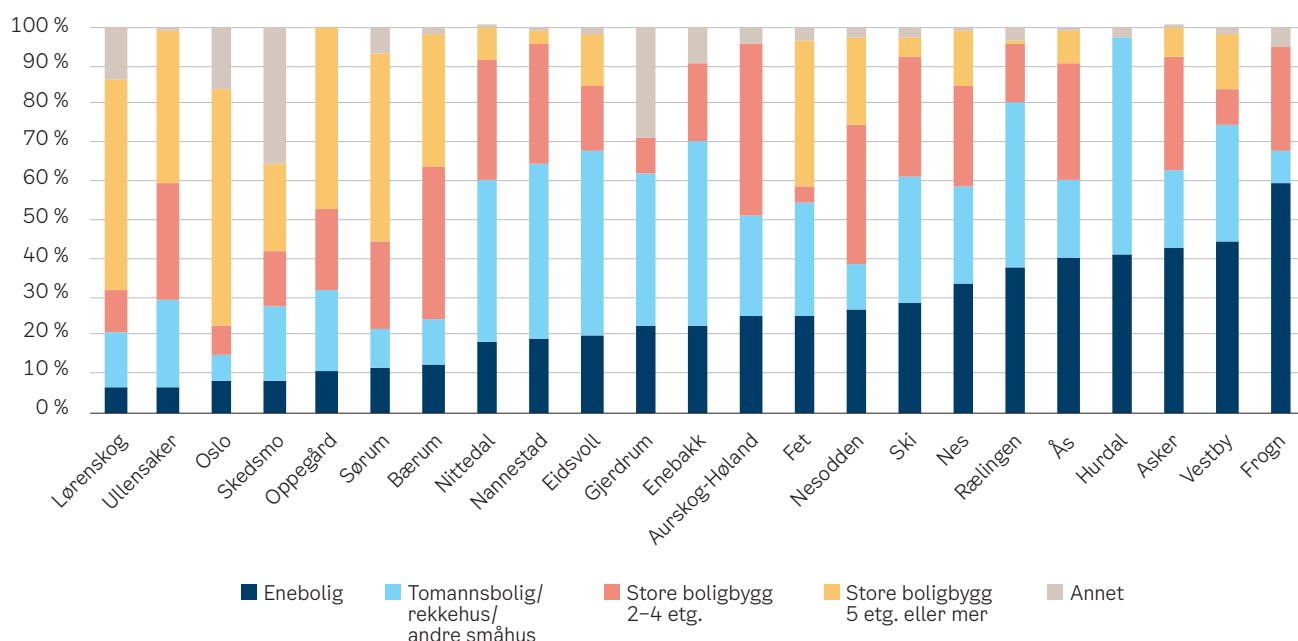
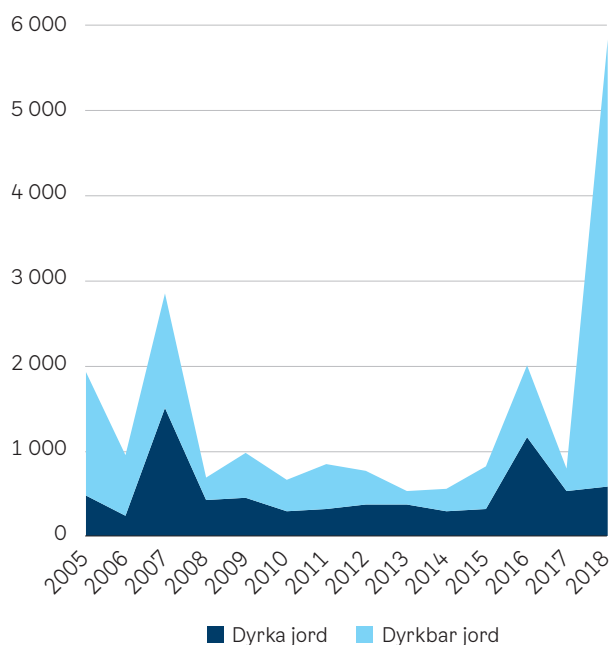

Foto: Shutterstock

Figur 11. Årlig omdisponering av dyrka og dyrkbar jord i Oslo og Akershus. 2005–2018.

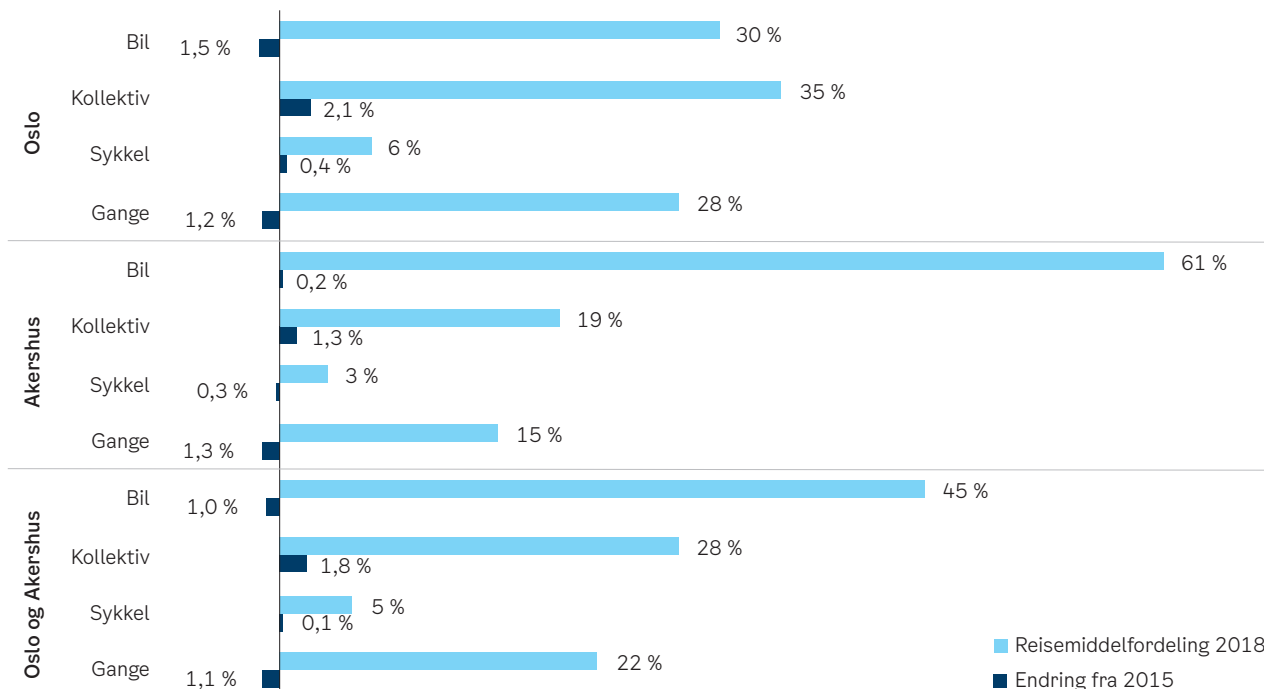

Kilde: SSB tabell 07903.

i biltrafikken. Retningslinje R15 i regional plan om samordnet parkeringspolitikk sier at det forventes at kommunene utarbeider en parkeringspolitikk i tråd med føringene i regional plan, og retningslinje R11 sier at det forventes lav parkeringsdekning i regionale områder for arbeidsplassintensive virksomheter. Det er i indikatorrapporten gjort en sammenstilling av gjeldende parkeringsnormer i 2019, som er sett opp mot tilsvarende sammenstilling i en rapport om parkeringsnormer fra 2013. Siden 2013 har parkeringsnormene i de fleste av kommunene i Akershus blitt justert eller endret på. Analysen viser at det er en økende bruk av parkeringsnormer i kommunene, men at det er stor variasjon i hva som tillates. For bolig er det et økende antall kommuner som har faste måltall (parkeringsplasser per boenhet) eller en maksimumsnorm per boenhet i 2019 sammenlignet med 2013. For kontor og handel er det flere kommuner som har fast måltall eller maksimumsnorm for parkering per 100 kvadratmeter BRA i 2019 sammenlignet med 2013.

Reiser befolkningen mer med kollektive transportmidler?

Den regionale planen skal bidra til at de nasjonale og regionale klima- og miljømålene blir oppfylt, inkludert at all persontransportvekst skal skje med sykkel, gange og kollektiv. For å nå nullvekstmålet må andelen reiser som gjøres med bil gå ned. Reisemiddel-fordelingen for 2018 fra Ruter sin reisevaneunder-

Figur 12. Reisemiddelfordeling i 2018, samt endring fra 2015.

Kilde: Ruters reisevaneundersøkelse (MIS) 2018

søkelse viser at 45 prosent av alle reiser i Oslo og Akershus gjøres med bil (se figur 11). Andelen i Akershus er dobbelt så høy som i Oslo. I Akershus har bilandelen økt med 0,2 prosentpoeng siden 2015, i Oslo har den gått ned med 1,5 prosentpoeng. Samlet sett er det en nedgang på ett prosentpoeng. Litt over en fjerdedel av reisene i Oslo og Akershus er med kollektiv, og kollektivandelen har gått opp med 1,8 prosentpoeng siden 2015. Andelen er betydelig høyere i Oslo enn i Akershus. Indikatorrapporten viser også flere indikatorer for utviklingen i trafikken. Tall fra Fjellinjen om antall passeringer per døgn gjennom bomringen viser en nedgang i biltrafikken på fem prosent fra 2015 til 2018, og at andelen el-biler gjennom bomringen har økt til nesten 18 prosent i 2018.

Indikatorene følges opp videre

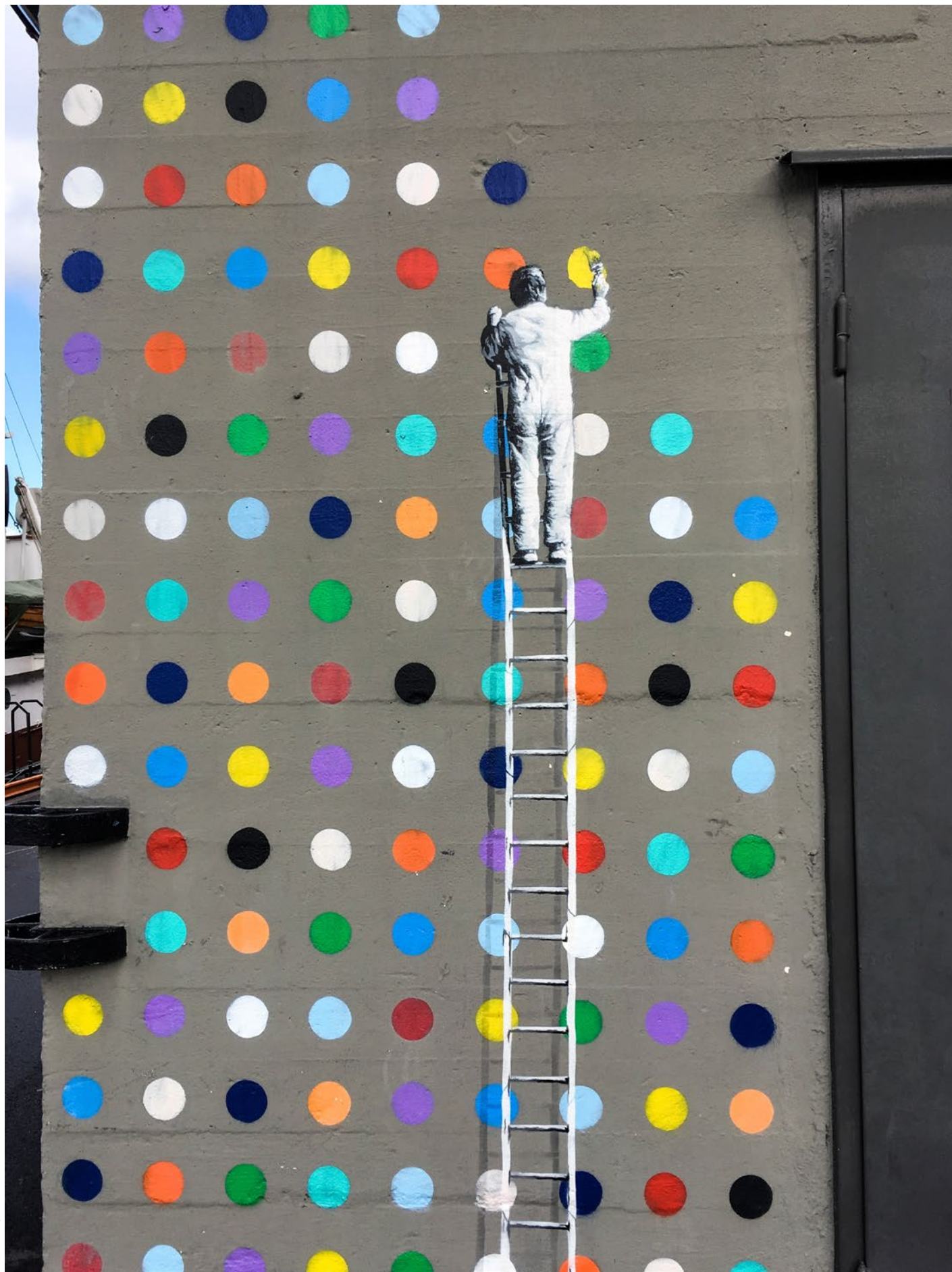
Rapporteringen skal følge måloppnåelse over tid, og indikatorene vil følges opp i videre samarbeid mellom Oslo kommune og Viken fylkeskommune. Eventuelle justeringer av indikatorene og tilpasninger som følge av kommunesammenslåinger gjøres i samarbeid mellom Oslo og Viken.

På bakgrunn av resultatene fra indikatorrapporten kan vi si at mye av utviklingen går i riktig retning, men at det er store forskjeller innad i regionen. Vi bruker flere indikatorer for å måle samme forhold, og en del av indikatorene presenteres på kommunenivå, som gir et mer nyansert bilde. Det er imidlertid en iboende treghet i planlegging som gjør at det gjerne tar lang tid før vi ser resultater. En regional plan implementeres gjennom kommunenes egenplanlegging, og det er mange kommuner som enda ikke har rullert sin kommuneplan etter vedtak av regional plan. I tillegg tar det tid før nye tiltak iverksettes etter den rullerte kommuneplanen. Konsekvensene av kommunenes arealplanlegging er et langsiktig arbeid, som det vil ta mange år å endre, og like lang tid for et målesystem å registrere.

Indikatorrapporten med måloppnåelse for 2018 samt selve den regionale planen er tilgjengelig på nettsidene til både Oslo kommune og Viken fylkeskommune⁸. Resultater for måloppnåelse 2019 vil publiseres på nettsidene våren 2021.

8 www.viken.no/tjenester/planlegging/samfunnsplanlegging/regionale-planer/

Tetthet og mangfold

– Forholdet mellom nybygde boliger og sosialt mangfold i indre Oslo

Mangfold regnes ofte som en vesentlig del av byen, og som noe byutviklingen prøver å legge til rette for. Sammen med fortetting har de to begrepene blitt politiske og planmessige mål som skal bidra til et mer bærekraftig samfunn. Kan flere boliger, og mer variert boligstruktur være et verktøy for å fremme mangfold i Oslos befolkning?

Av Sara Teige Kalsås, tidl. Masterstudent ved UiO

FNs bærekraftsmål har blitt en essensiell del av byplanleggingen i Oslo og en del av grunnlaget for kommunens samfunns- og arealplanlegging¹. De totalt 17 målene kan kategoriseres i tre hovedkategorier, nemlig sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft, i tillegg til diverse underkategorier. Mål nummer 11 er spesifikt dedikert til byer og uttrykker at de skal bli inkluderende, trygge, bærekraftige og motstandsdyktige.² Både fortetting og sosialt mangfold er en viktig del av dette målet, men utfordringen kommer når man skal gjøre dette i praksis. Er egentlig en byplanlegger i stand til å påvirke sosialt mangfold?

Bakgrunnen for at mangfold har blitt et mål for veldig mange byer er kompleks og inneholder forskning fra mange forskjellige felt. En av hovedgrunnene til at det å arbeide for å oppnå mangfold har både blitt et politisk mål og et planmessig mål, er at mange europeiske byer har fått øynene opp for de negative konsekvensene av segregering og økonomisk ulikhet. Å planlegge og promotere mangfold har derfor blitt beskrevet som «motgiften» til segregering.³ Debatten om urbant mangfold har i hovedsak to motstridende ytterpunkter. På den ene siden blir mangfold sett på som noe positivt for både økonomisk utvikling, innovasjon og kultur. På den andre siden handler debatten

Sammenheng

- Fortetting er en essensiell del av det miljømessige aspektet av bærekraftsbegrepet og innebærer å øke arealutnyttelsen i et spesifikt område. I praksis betyr det ofte å bygge tettere og høyere, ofte spesifikt fokusert på å øke boligandelen.
- Mangfold er relevant for sosial bærekraft og regnes som det motsatte av segregering.
- Hvorfor mangfold er viktig kan oppsummeres i tre antagelser basert på kontaktteori, nabolageffekter og ideen om den kreative klassen.
- Mangfold er i denne teksten definert som variasjon. I analysen blir begrepet delt i fire underkategorier: etnisitet, utdanningsnivå, alder og inntektsnivå.
- Resultatene viser at byggingen av flere større leiligheter i indre Oslo har bidratt til mer mangfold i alder, utdanningsnivå og inntektsnivå.
- Dette viser også at å tilrettelegge for en variert boligstruktur kan fungere som et verktøy for å forbedre og opprettholde mangfold i de relevante kategoriene.

¹ Oslo kommune (2019) Vår by, vår framtid. Tilgjengelig på: <https://www.oslo.kommune.no/politikk/kommuneplan/kommuneplan-2018/#gref>

² FN (2020) Sustainable development goal number 11. Progress of goal 11 in 2019. Tilgjengelig på: <https://sdgs.un.org/goals/goal11>

³ Talen, E. (2006) Design for Diversity: Evaluating the Context of Socially Mixed Neighbourhoods, *Journal of Urban Design*, 11:1, 1-32, DOI: 10.1080/13574800500490588

Artikkelen er basert på masteroppgaven «Does densification increase diversity? A quantitative study of the relationship between newbuilt housing and population diversity in inner Oslo», levert ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Masteroppgaven ble støttet med stipend fra Osloforskning.

om konflikten som oppstår mellom ulike grupper, spesielt relatert til innvandring og religion. Dette har ledet til en politisering av mangfoldsbegrepet, noe som har ført til at debatter ofte er preget av antagelser som ikke nødvendigvis er grunnet i fakta, i tillegg til at nyansene i debatten har en tendens til å forsvinne da forskningen på slike sosiale fenomen sjeldent har et enkelt svar.

Historisk kontekst

Byutviklingen i Oslo har vært preget av et stort behov for flere boliger. Mye av boligmangelen i etterkrigstiden ble løst ved utbygging av drabantbyer og boligbygging i de ytre bydelene. Oslo skulle bringes inn i moderniteten gjennom soneplanlegging og tilrettelegging for biltrafikk og generalplanen fra 1950 var utgangspunktet for denne utviklingen.⁴ Den siste reviderte versjonen kom i 1973 og hadde stor innflytelse på utviklingen av byen frem til 1990-tallet på grunn av mangel på nye oppdaterte planer.⁵ Dette var på tross av at denne tankegangen begynte å bli utdatert allerede på 1970-tallet. Dagens fokus på foretting, flerfunksjonalitet, levende byrom og sosialt mangfold er derfor relativt ny i Oslo.

Hovedstadens befolkning er forventet å øke til 814 000 personer innen 2040⁶, og denne veksten medfører en del utfordringer, spesielt relatert til boligbehov.⁷ Oslos hovedmål er ifølge kommuneplanen å bli «En grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle»⁸. Mangfold og toleranse er spesifikt nevnt som viktige elementer i en «varm» by, og barn og unge, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne er eksempler på grupper som det skal settes ekstra fokus på for å sikre en byutvikling som bidrar til sosial balanse.⁸ Senere i denne artikkelen vil mangfold måles gjennom variasjon i etnisk bakgrunn, alder, utdanningsnivå og inntektsnivå.

Selv om formuleringene er oppdatert er målet om en mangfoldig by noe Oslo har jobbet mot lenge. I kommuneplanen for 1976 – 1985 var en mer variert befolkningsstruktur et uttalt mål: «Et hovedmål for byfornyelsesområdene er å forbedre bolig- og miljø-

forholdene for de som i dag bor i områdene. På lengre sikt bør en ha som mål en mer variert befolknings-sammensetning både når det gjelder alder og sosial struktur»⁹. Idéen bak byfornyelsen var å få oppdatert den neglisjerte bebyggelsen i indre by. Store deler av bygårdene og den gamle trehusbebyggelsen manglet på dette tidspunktet moderne sanitærforhold og var generelt sett lite vedlikeholdt, delvis på grunn av planen om sanering. Dette førte til en dramatisk befolkningsnedgang i indre by fra 301 708 innbyggere i 1948, til 133 000 i 1986.¹⁰ Tilsammen førte dette til at mange av de som hadde ressurser til å forlate indre by, for eksempel familier med barn, grep muligheten for en bedre bolig i de ytre bydelene. Mange av de som ble igjen var derfor eldre personer, personer uten ressurser til å flytte, eller andre marginaliserte grupper, noe som igjen førte til en opphopning av sosiale utfordringer, spesielt i indre øst.^{11 12} Boligstrukturen i indre by, og spesielt i indre øst, bestod derfor på dette tidspunktet av en stor andel små leiligheter med lav standard. En mer variert befolkning ble sett på som noe som kunne ha en positiv innvirkning på de demografiske og sosioøkonomiske forholdene i indre by. Et av verktøyene for å gjøre dette ble derfor å øke boligstandarden generelt, og ved å slå sammen små leiligheter til større for å appellere mer til barnefamilier.^{13 12}

Siden det har vært et mål å øke mangfoldet i indre Oslo i en såpass lang tidsperiode var målet mitt å utforske om fortettingsprosessen i perioden 2000–2015 har bidratt til mer mangfold i indre Oslo. I tillegg til dette ville jeg se på om størrelsen på nybygde boliger har en effekt på mangfoldet, og om en eventuell effekt varierer mellom indre øst og indre vest.

Hvorfor er mangfold viktig?

Årsakene kan grovt sett kan oppsummeres i tre antagelser som alle påvirker diskusjoner rundt tilrettelegging for mangfold. De tre antagelsene forklares nærmere nedenfor og bygger henholdsvis på (1) kontaktteori, (2) nabolageffekter og (3) teorien om den kreative klasse.

4 Grønvold, L.M. (2011) Oslos byutvikling – På blanke ark og jomfruelig mark. TOBIAS Tidsskrift for Oslohistorie. 2/2011, p. 4–15.

5 Wessel, T. and Lunke, E.B. (2019) Raising children in the inner city: still a mismatch between housing and households? Housing studies. DOI: 10.1080/02673037.2019.1686128

6 Oslo kommune. (22.04.2021). Befolkningsframskrivninger. Hentet fra: <https://www.oslo.kommune.no/statistikk/befolkning/befolkningsframskrivninger/>

7 Oslo kommune (2020) Befolkningsframskrivninger. Tilgjengelig på: <https://www.oslo.kommune.no/statistikk/befolkning/befolkningsframskrivninger/>

8 Oslo kommune (2019) Vår by, vår framtid. Tilgjengelig på: <https://www.oslo.kommune.no/politikk/kommuneplan/kommuneplan-2018/#grf>

9 Oslo kommune (1977) Byfornyelsesprogrammet del 1.

10 Myhre, J.E. (2017) Oslos historie som delt by. I Ljunggren, J. (red.) Oslo – Ulikhetens by. Oslo, Norge: Cappelen Damm, s.31–56

11 Benum, E. (1994) Oslo bys historie, byråkratenes by: fra 1948 til våre dager. Bind 5. Oslo: Cappelen

12 Lund, B.H. (2000) Beretning om Oslo kommune for årene 1948–1986. Available at: https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008102404064?page=3.

13 Bergkvist, J. (2011) Sanering eller rehabilitering? TOBIAS Tidsskrift for Oslohistorie. 2/2011, s.32–47

Kontaktteori

Den første antagelsen er i stor grad basert på kontaktteori som ser på sammenhengen mellom mangfold, kontakt og toleranse. Teorien går kort sagt ut på at frivillig kontakt mellom ulike grupper vil redusere fordommer over tid. Fordelen med kontakt mellom ulike grupper er at man blir eksponert for mangfold og dermed vil man etterhvert bli mer aksepterende ovenfor forskjellene. Dette vil igjen fremme solidaritet mellom grupper.^{14 15 16} Kontaktteori står i kontrast med konfliktteori som går ut på at mer kontakt mellom grupper kan øke konfliktnivået. Dette er spesielt når kontakten er tvunget eller når det er veldig store forskjeller mellom ulike grupper.¹⁷ Selv om kontakt kan lede til både konflikt og aksept så er kontakt i alle fall en form for eksponering for variasjon. Toleranse er et konsept som er tett knyttet opp mot disse begrepene, men toleranse er den graden folk aksepterer mangfold og ikke et resultat av eller et aspekt ved mangfold i seg selv.¹⁸

14 Pettigrew, T.F. (1998) Intergroup Contact Theory, Annual Review of Psychology, Vol.49:65- 85. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.65>

15 Pettigrew, T.F, Tropp, L.R, Wagner, U and Christ, O. (2011) Recent advances in intergroup contact theory, International Journal of Intercultural Relations, 35, 271-280.

16 Sennett, R. (1970) The Uses of Disorder. Personal Identity & City Life. New York/London: W.W. Norton & Company, Inc.

17 Putnam, R.D. (2007) E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-First Century The 2006 Johan Skytte Prize Lecture, Scandinavian Political Studies, Vol.30 - No.2. doi:10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x

18 Wessel, T. (2009), DOES DIVERSITY IN URBAN SPACE ENHANCE INTERGROUP CONTACT AND TOLERANCE?, Geografiska Annaler: Series B, Human Geography, 91: 5-17. doi:10.1111/j.1468-0467.2009.00303.x

Nabolagseffekter

Den andre antagelsen legger til grunn at hvor du bor og hvem du bor sammen med påvirker dine egne sjanser i livet. Dette blir ofte referert til som «nabolagseffekter». Det er en viss enighet om at området du vokser opp i og bor i påvirker deg, men nøyaktig hvor mye er vanskelig å slå fast. Dette kan være gjennom interne faktorer som forskjellige sosialiseringprosesser som lokale nettverk og normer, i tillegg til eksterne faktorer som mangel på ressurser og lokale institusjoner og stigmatisering av området eller nabolaget.¹⁹ Idéen er at mangfold kan gi positive nabolagseffekter, noe som kan redusere sosiale problem, eller unngå at de blir for konsentrerte i et geografisk område.

Den kreative klasse

Den tredje antagelsen som har stor påvirkning på hvordan vi legger til rette for og planlegger for mangfold, er idéen om at mangfold er økonomisk gunstig. Tanken om at mangfold kan være et verktøy for å fremme økonomisk vekst er kanskje mest kjent presentert av Richard Florida og hans teori om den kreative klasse.²⁰ Florida fremmer at byer bør sikte på å tiltrekke seg talent, teknologi og toleranse. Selv om hans syn har fått mye kritikk har han hatt sterk innflytelse på byer på jakt etter en økonomisk «boost».

19 Brattbakk, I. and Wessel, T. (2017) Nabolagets effekt: Hva er problematisk med geografisk ulikhet?, i Ljunggren, J. (red.) Oslo - Ulikhetens by. Oslo: Cappelen Damm. s.339-358.

20 Florida, R. (2003), Cities and the Creative Class. City & Community, 2: 3-19. doi:10.1111/1540-6040.00034

Foto: Popescu - Valceanu Marius / Shutterstock

Sammenhengen mellom mangfold og økonomisk utvikling er kompleks og forskningen viser at mangfold kan ha både positiv og negativ innflytelse alt etter hvilket aspekt av mangfold som blir undersøkt.²¹ Det er likevel en generell enighet om at en variert befolkning vil ha forskjellige evner, ideer og kunnskaper, noe som sannsynligvis vil kunne fremme innovasjon og nye økonomiske muligheter.

Hver enkelt av disse antagelsene er i stor grad med på å forme politikk og planer som skal fremme mangfold, og det er en tilnærmet enighet om at å ha en variert befolkning der man blir eksponert for mennesker som er annerledes enn en selv, kan gi positive effekter i form av mindre fordommer, redusering av negative nabolageeffekter og økonomisk utvikling som følge av innovasjon og kunnskapsutveksling. Problemet er at selv om det er sterk teoretisk støtte for å promotere en variert befolkningsstruktur så er det ekstremt vanskelig å gå fra å fremme mangfold i teori til å gjøre det i praksis i byplanleggingen. Idéen om at det er mulig å skape mangfold gjennom en viss type fysiske

strukturer eller design har eksistert i lang tid, og har ført til en rekke tiltak og forslag på hvordan byplanleggere kan legge best mulig til rette for å sikre variasjon i befolkningen. Jane Jacobs er kanskje den mest kjente forkjemperen for urbant mangfold, og hun hadde stor tro på at den rette typen utforming også kunne fremme et naturlig mangfold i befolkningen. Hun la frem fire «mangfoldsgeneratorer», nemlig blandet bygningsfunksjon, små og korte gater, variert boligalder og tetthet av mennesker (Jacobs, 2011).²² Hennes ideer har hatt sterk påvirkning på hvordan mange byplanleggere tenker på sammenhengen mellom fysiske strukturer og sosialt mangfold.

Metode og data

Studieområdet for denne undersøkelsen er indre Oslo, definert etter grensene som varte frem til 1948. Det betyr at Kværnerbyen, Ensjø, Etterstad, Helsfyr, Hasle, Løren og Bygdøy er ekskludert fordi fortettingen og utviklingen her er av en annen type enn i indre by. Grunnen til at denne avgrensingen er valgt er at de nevnte områdene funksjonelt sett ikke tilhører indre by og har tradisjonelt sett vært en del av ytre by.

Analysen er blitt gjort med data fra tre forskjellige år: 2000, 2011 og 2015, og dataene er organisert på grunnkrets nivå. Dataene som er brukt er samlet fra Oslo kommunes statistikkbank, Statistisk sentralbyrå og via NOVA og deres prosjekt «Sosial ulikhet og bolig i et livsløpsperspektiv – flaks eller dyktighet?». Til sammen har dette blitt kategorisert inn i mangfoldsvariabler og fortettningsvariabler. Mangfoldsvariablene er innbyggernes alder, geografisk opprinnelse, utdanningsnivå og inntektsnivå. Disse er benyttet til å lage en mangfoldsindeks til bruk i analysen.²³ Fortettingen er målt ved å slå sammen statistikk for antall nybygde boliger og boligstørrelse basert på antall rom. Dette gir informasjon om både antall nye boliger som er bygget og størrelsen på dem i samme variabel. Videre er det inkludert kontrollvariabler for populasjonstetthet, leilighetsblokk/bygård og om grunnkretsene er i indre øst eller indre vest.

Mer mangfold i alder, utdanningsnivå og inntektsnivå

Resultatene for mangfoldsindeksen viste en nedgang i etnisk mangfold, og en økning i aldersmangfold i indre

21 Syrett, S. and Sepulveda, L. (2011) Realising the diversity dividend: population diversity and urban economic development. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 43(2), pp. 487–504. doi:10.1068/a43185.

22 Jacobs, J. (2011) *The Death and Life of Great American Cities*. First published: 1961. New York, USA: Modern Library, The Random House Publishing Group

23 Analysen er utført ved å først lage en entropiscore per mangfoldskategori for hver av de tre årene som blir undersøkt. Denne entropiscoren ble også brukt til å lage en entropindeks basert på Theils indeks, som kan sees på som en mangfoldsindeks. Vi kan litt forenklet se den som et mål på mangfold mellom flere grupper i et valgt område.

Tabell 1: Regresjonsresultater for år 2000. OLS estimater med robuste standardfeil i parentes.

	Etnisitet	Alder	Utdanning	Inntekt
Nybygde boliger 1990–1999 (2–3 rom)	0.21747*** (0.07371)	0.00029 (0.04716)	-0.00185 (0.01694)	-0.01654 (0.01388)
Nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom)	0.20353 (0.32510)	0.44875 (0.27646)	0.26334* (0.14770)	0.22760* (0.11744)
Øst	0.04767*** (0.00901)	0.03879*** (0.00841)	0.00634* (0.00364)	0.00159* (0.00236)
Leilighetsblokk/bygård	0.22993*** (0.01421)	0.26895*** (0.01510)	0.21082*** (0.00697)	0.17790*** (0.00490)
Nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom) ¹	-0.00040 (0.00026)	-0.00012 (0.00020)	-0.00002 (0.00011)	-0.00001 (0.00008)
Konstant	35.10810*** (6.14608)	53.05231*** (6.52405)	22.53148*** (3.01776)	16.54154*** (2.04592)
R ²	0.720	0.762	0.884	0.924
N	214	214	214	214

*p<0.10, **p<0.05, ***p<0.01.

¹ Interaksjonsledd for nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom) og Øst.

Regresjonsanalysen er gjort separat for hver mangfoldskategori men er sammenslått her for enkelhetens skyld.

Tabell 2: Regresjonsresultater for år 2011. OLS estimater med robuste standardfeil i parentes.

	Etnisitet	Alder	Utdanning	Inntekt
Nybygde boliger 1990–1999 (2–3 rom)	0.09092** (0.04029)	-0.08854** (0.04187)	-0.03068 (0.01907)	-0.02641* (0.01536)
Nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom)	-0.17774 (0.14312)	0.37958** (0.04182)	0.15880** (0.07973)	0.12717* (0.06632)
Øst	0.04469*** (0.00661)	0.03315*** (0.00850)	0.01949*** (0.00334)	0.01005*** (0.00244)
Leilighetsblokk/bygård	0.13728*** (0.01687)	0.17591*** (0.01868)	0.12602*** (0.00769)	0.10878*** (0.00632)
Befolkningstetthet (per dekar)	0.80996** (0.39184)	1.26964** (0.00014)	0.61388*** (0.16106)	0.43072*** (0.12649)
Nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom) ¹	-0.00010 (0.00010)	-0.00010 (0.00014)	0.00002 (0.00007)	0.00002 (0.00005)
Konstant	27.81394*** (5.50170)	50.30803*** (9.07515)	22.53148*** (3.01776)	21.93426*** (3.21431)
R ²	0.758	0.725	0.874	0.891
N	212	212	212	212

*p<0.10, **p<0.05, ***p<0.01.

¹ Interaksjonsledd for nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom) og Øst.

Regresjonsanalysen er gjort separat for hver mangfoldskategori men er sammenslått her for enkelhetens skyld.

Tabell 3: Regresjonsresultater for år 2015. OLS estimater med robuste standardfeil i parentes.

	Etnisitet	Alder	Utdanning	Inntekt
Nybygde boliger 1990–1999 (2–3 rom)	0.10436*** (0.03595)	-0.07052** (0.02907)	-0.02673** (0.01154)	-0.02641* (0.01536)
Nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom)	-0.18629 (0.13303)	0.35886** (0.15613)	0.13670** (0.06248)	0.12717* (0.06632)
Øst	0.02285*** (0.00693)	0.02290*** (0.00716)	0.01001*** (0.00214)	0.01005*** (0.00244)
Leilighetsblokk/bygård	0.16730*** (0.01564)	0.16977*** (0.01612)	0.10436*** (0.00553)	0.10878*** (0.00632)
Befolkningstetthet (per dekar)	0.91053*** (0.34544)	0.80886** (0.34571)	0.30242*** (0.10395)	0.43072*** (0.12649)
Nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom) ¹	-0.00005 (0.00009)	-0.00009 (0.00010)	0.00001 (0.00004)	0.00001 (0.00004)
Konstant	36.48969*** (6.87436)	60.2771*** (9.24740)	23.25846*** (3.11734)	23.28931*** (2.99672)
R ²	0.756	0.739	0.904	0.913
N	209	209	209	209

*p<0.10, **p<0.05, ***p<0.01.

¹ Interaksjonsledd for nybygde boliger 1990–1999 (4 eller flere rom) og Øst.

Regresjonsanalysen er gjort separat for hver mangfoldskategori men er sammenslått her for enkelhetens skyld.

Oslo som helhet. Mangfold i utdanning- og inntektsnivå var tilnærmet likt for alle tre årene målt. Det er likevel viktig å påpeke at det var stor variasjon innad i grunnkretsene, der enkelte hadde stor nedgang og andre hadde økning i de forskjellige mangfoldskategoriene. Det er derfor vanskelig å si om dette er en trend eller om det er påvirket av målemetode eller andre ytre faktorer som ikke er med i denne analysen. De deskriptive resultatene viste at rode 2501²⁴ Grønland er den mest mangfoldige grunnkretsen både i etnisk opprinnelse, aldersstruktur, inntektsnivå og utdanningsnivå.

Regresjonsresultatene viser at nybygde boliger i den målte perioden har påvirket mangfoldet i indre Oslo men at dette varierer etter de forskjellige mangfoldskategoriene. Mangfold i alder, utdanningsnivå og inntektsnivå viser en positiv sammenheng med nybygde boliger (4+ rom) og en negativ sammenheng med nybygde boliger (2–3 rom). Nybygde boliger (1 rom) fungerer som referansekategori. Det samme gjør variabelen vest.

Regresjonsresultatene fra år 2000, 2011 og 2015 viser at det definitivt har skjedd endringer i effekten nybygde boliger har på de forskjellige mangfoldskategoriene. Etnisk mangfold er den kategorien som skiller seg ut ved at den er den eneste som viser en negativ sammenheng med nybygde boliger med 4 eller flere rom. Den positive sammenhengen mellom etnisk mangfold og nybygde leiligheter på 2–3 rom kan være påvirket av at dette er en veldig bred kategori som kan variere mye i antall kvadratmeter og pris. I tillegg er det rimelig å anta at etnisk bakgrunn ikke nødvendigvis er en avgjørende faktor for boligpreferanse, i alle fall ikke på en slik måte at det gir tydelige resultater her. Videre er det verdt å merke seg at etnisk mangfold kan være en kategori det er vanskelig å påvirke med en variert boligstruktur.

Resultatene viser videre at mangfold i alder, utdanning og inntekt har en positiv sammenheng med nybygde boliger med 4 eller flere rom. Dette betyr at byggingen av flere større leiligheter i indre Oslo har bidratt til mer mangfold i alder, utdanningsnivå og inntektsnivå. Dette viser også at å tilrettelegge for en variert boligstruktur kan fungere som et verktøy for å forbedre og opprettholde mangfold i disse kategoriene. Mer variert boligstørrelse har vært en viktig faktor i å øke mangfold i indre Oslo siden år 2000. Plan- og

bygningsetaten²⁵ opplyser at den gjennomsnittlige størrelsen på nybygde boliger i deler av byen der leilighetsfordelingsnormen gjelder, altså St. Hanshaugen, Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo, har økt fra 60m² til 70m² siden 2004. Det er derfor rimelig å anta at leilighetsfordelingsnormen har bidratt til økt mangfold i indre by og at den derfor kan fungere som et verktøy for økt sosial bærekraft i Oslo.

Mangel på stabilitet fremdeles et problem i indre by

Resultatene fra denne analysen viser at byggingen av nye boliger har økt befolkningsmangfoldet i indre Oslo siden år 2000, og at byggingen av større leiligheter har bidratt til denne utviklingen. Dette er positivt for indre by, men den fremtidige situasjonen er avhengig av en kontinuerlig innsats for å opprettholde og videre forbedre det mangfoldet som allerede eksisterer. Aldersmangfoldet har økt i indre by og flere større boliger kan være en del av grunnen. Dette gjelder spesielt indre øst, som tidligere hadde en overvekt av eldre innbyggere, men som senere har blitt attraktivt for yngre grupper. Likevel ser vi at barnefamiliene fremdeles flytter ut av indre by, noe som indikerer at selv om det er økt mangfold så har ikke nødvendigvis *stabiliteten* blitt bedre.²⁶ At nabolag er stabile er et viktig poeng for konseptet sosial bærekraft, og dette er derfor et mål Oslo bør fortsette å jobbe mot. Det er også viktig å påpeke at indre by, spesifikt deler av indre øst har gjennomgått en gentrifiseringsprosess.²⁷ Økningen i mangfold i inntekt og utdanning kan derfor henge sammen med at flere områder har endret sosial karakter, for eksempel ved at områder som tidligere har hatt en overvekt av personer med lav inntekt, har blitt mer blandet. Selv om boligprisene i indre by har steget drastisk de siste årene har spesielt indre øst fortsatt mange kommunale boliger, noe som bidrar til at enkelte områder har stor variasjon i inntektsnivå.

Til sist vil jeg påpeke at selv om graden av mangfold i indre Oslo har økt i fra år 2000–2015 er det ingen automatikk i at dette vil holde seg på samme nivå eller automatisk forbedres. Det som fremmer én type mangfold kan motvirke en annen type mangfold.

²⁵ Plan- og bygningsetaten (2016) Evaluering av bruk og effekt av leilighetsfordelingsnorm. Tilgjengelig på: <https://www.oslo.kommune.no/plan-bygg-og-eiendom/planer-og-veiledere/veiledere-normer-og-skjemaer/#gref>

²⁶ Wessel, T. and Lunke, E.B. (2019) Raising children in the inner city: still a mismatch between housing and households? Housing studies. DOI: 10.1080/02673037.2019.1686128

²⁷ Hjorthol, R. J. og Bjørnskau, T. (2005) Gentrification in Norway: Capital, Culture or Convenience? European Urban and Regional Studies, vol. 12, no. 4, s. 353–371. doi: 10.1177/0969776405058953

²⁴ Grunnkretsinnstillingen ble revidert i 2017 og rode 2501 ble delt i tre og erstattet med rode 2507, 2508 og 2509. For mer informasjon: <https://www.oslo.kommune.no/statistikk/geografiske-inndelinger/#gref>

OSLOSPEILET

RETURADRESSE:

Oslo kommune, Byrådsavdeling for finans, Rådhuset, 0037 OSLO

Tidligere utgaver av Oslospeilet finner du på www.oslo.kommune.no/oslospeilet

Oslospeilet 2021 – 01

- Oslos befolkning 2020–2050. Resultater fra befolkningsframskrivingen
- Oslo ungdom i koronatiden
- Hvem sprang da klokka klang? Ungdom i Oslo sin deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter
- Vanskeligstilte på boligmarkedet

Oslospeilet 2020 – 02

- Fortsatt fallende fruktbarhet
- Sheriffene i utelivsjungelen – En gjennomgang av Oslo kommunes bevilling- og kontrollpraksis for utelivet
- Er noen barneskoler i Oslo mer foretrukket enn andre? Oppslutning og skolebytte i skoleinntaksområder i Oslo
- Et sted som rives mellom stolthet og fordom – Kan områdeløft være løsningen?

Oslospeilet 2020 – 01

- Nye reisevaner: Oslofolk kjører mindre bil og færre eier egen bil
- Hvordan er det å være 10–12 år i Groruddalen
- Ulik befolkning, ulike behov
- Idrett står sterkt i Oslo – men hvorfor er ikke alle med?

Oslospeilet 2019 – 03

- Oslo – en støyende by?
- Oslofolk strømmer til biblioteket
- Personer med rusproblemer
- Boligprisene i Oslo

Oslospeilet 2019 – 02

- Flest tjener fortsatt mest i vest
- Bo- og flyttemotiver blant barnefamilier
- Oslo og Akershus – stadig tettere sammenvevd
- Statlig bostøtte i storbyen

Oslospeilet 2019 – 01

- Eldre i Oslo
- Helse- og omsorgstjenester til eldre i Oslo
- Pårørendeinvolvering på sykehjem
- Eldres trivsel i Oslo

Oslospeilet 2018 – 03

- Oslo blir varmere og våtere
- Oslofolk støtter en mer klimavennlig by
- Elektrisk by – Persontransport på strøm – før, nå og i framtida
- Avfall – Et klimaproblem der Oslo kan ha løsningen
- Slik ble Oslo Europeisk miljøhovedstad i 2019
- Den grønne byen

Oslospeilet 2018 – 02

- Lindeberg som bosted – seks år med områdeløft
- Barn og unge på Grønland og Tøyen – trange innerom og risikable uterom
- Økt barne- og ungdomskriminalitet
- Fortsatt befolkningsvekst i Oslo
- Flytteatferd i endring – flytting mellom Oslo og resten av landet

Oslospeilet 2018 – 01

- Helsestasjonstjenesten i Oslo
- Helseutsatte barn og unge – utviklingstrekk i bydelene
- Rusmiddelforgiftning i Oslo – om geografiske og sosiale forskjeller
- Ulykkesskader i Oslo
- Utskrevet fra sykehus til kommunen – utviklingen i tilbudet og effekten av samhandlingsreformen

Miljøfyrtårn®

